Контрольный экзем

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дēнз ● ЕРА, 10 февраль, 1977 шу. ● № 18 (5685). ● Мах 2 кап.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком 1977 шера январе хьайбай продукташ дукхагIа яхаран кийчъяран лелаяьча социалистически яхьа итогашка хьежай.

Социалистически яхье котало яьккхараш а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Доска тIа дIаяззъяьй:

РАЙОНАШ:

Шелковской,
Грозненски
Дика болх баь хиларца белгалъяьхай Ачхой-Мартановски, Наурски районаш.

БОАХАМАШ:

Грозненски района «Молочный № 1» яха совхоз;
Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоз;
Шалински района «Автуринский» совхоз;
Грозненски района «Майская» яха птицефабрика;
Грозненски района «Загорский» совхоз;

ФЕРМАШИ БРИГАДАШИ:

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза № 2 йола шурий ферма;
Грозненски района «Гикаловская» яхача ОПХ шурий ферма;
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза № 1 йола шурий ферма;
Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза шурий ферма;
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 4 йола шурий ферма;
Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий ферма;
Веденский района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбаш леладу ферма;
Наурски района Ленина цIерагIча колхоза № 2 йола жа леладу ферма;
Надтеречни района «Минеральный» яхача совхоза жа Iуй бригада (воккхагIвола жа Iу нов. Т. Закиев);
Шелковской района «Шелковский» племовцезавода жа Iуй бригада (воккхагIвола жа Iу нов. Н. А. Эсмухамбетов).

ПРОИЗВОДСТВЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ:

Айдамирова М. — Шалински района Ленина цIерагIча колхоза доярка;
Альбиева Б. — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза Iаьсий леладер;
Астамирова М. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка;
Ахмадова М. — Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза доярка;
Ахмадова Х. — Грозненски района «Ермоловский» совхоза птичница;
Аушева Т. — Назрановски района «Маяк» яхача совхоза доярка;
Васикаева А. — Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза доярка;
Газиев М. — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза воккхагIвола жа Iу.
Даурбекова З. Т. — Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза доярка;
Закриева Л. З. — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза доярка;
Зубайраева Х. — Веденски района Кирова цIерагIча колхоза Iаьсий леладер;
Инокаева Т. — Малгобекски района «Малгобекский» совхоза хьакхарч лелаер;
Исаева Ш. — Малгобекски района «Кавказ» яхача совхоза доярка;
Исраилова К. — Шалински района «Южный» яхача совхоза доярка;
Картоева А. Д. — Малгобекски района «Советский» совхоза доярка.
Махматхаджиева Л. — Грозненски района «Пригородный» совхоза доярка;
Межиева З. — Советски района «Ленинский путь» яхача совхоза Iаьсий леладер;
Нурчиева Х. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка.
Олсаев В. — Ножай-Юртовски района Гагарина цIерагIча колхоза бежа Iу;
Парашина А. Д. — Гудермесски района «Джалка» яхача совхоза доярка;
Ражапова С. — Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза доярка;
Романова Н. Г. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза Iаьсий леладер;
Сатаев Б. — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза бежа Iу.
Сераждинова Б. — Грозненски района «Юбилейный» совхоза доярка.
Тарамова К. — Ножай-Юртовски района XXII партсъезда цIерагIча колхоза Iаьсий леладер;
Точиев Б. М. — Назрановски района «Назрановский» совхоза бежа Iу.;
Умхаджиева М.—Ачхой-Мартановски района «Горец» яхача совхоза доярка;
Хачукаева З. — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза доярка;
Цуберо М. Ю. — Сунженски района Шеча Эскара цIерагIча колхоза доярка;
Шахгиреева Я. — Грозненски района «Ермоловский» совхоза доярка;

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

Дукха ха йоацаш Грозненски районе хьайийллай керда «Майская» яха коа тIара оалхазараш леладу фабрика.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера декхараш кхоачашдаь ца Iеш, планал совгIа пачхаьалкхенна дIаденнад миллион фуъи 150 центнер дулхи цун коллективо.

Хьалхалаттарашта юкъе дукха ба цIераш яха йиш йолаш. Царех ба йоккха балха опыт йола коа тIара оалхазараш леладераш Котеловская Екатеринан Кучина Надеждан. ДIадахача шера хIара котама тIехьара 192 фуъ тулдир цар.

Къоначa коа тIара оалхазараш леладерашта юкъе хьалхалатташ я комсомолка Никифорова Надежда. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера тIайица ший социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаь хиларах массанел хьалха хоам бир цо.

Цу толамех тоъам баь саца лаьрхIа яц Надя. Укх юбилейни шера чIоагIо яьй цо: планагIа 8 грамм йолаш хIара котама дийнахьеи бийсанеи IотIакхета доза 10,5 граммага кхачийта. Ерригсоюзни социалистически яхье дакъа лоацаш Никифорова Надеждас ер шу доладушше а хьахайтар ший дош тIулакхаца кхоачашде чIоагIа оарцагIъяьнилга.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТА ТIА: Н. Никифорова.
Н. ЛИТОВЧЕНКО сурт.

Баьцадаараш леладерийн сом кхеберийн керда мулаш

ПЯТИЛЕТКА— ДИЪ ШЕРА

Соахка бIаьстан юхье кепайоазон тIа маьхера инициатива еннайр «Консервплодоовощ» яхача объединене хьалхалаттарий группо. Шоай бригадай коллективай цIерагIа Нохч-ГIалгIайчен беррига баьцадаараш леладерашкеи сом кхеберашкеи кхайкар уж соми баьцадаараши кхедаран кийчдаран оттаяь иттлагIча пятилетка заданеш диъ шера кхоачашъяр духьа социалистически яхь йоаржаяра уж тIаьхьехаш.

КПСС Центральни Комитета письмона жоп а луш, «Консервплодоовощ» яхача аграрно-промышленно-торговни объединене къахьегамхоша Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боаггIара накъьбаха лаьрхIа а болаш, хьалхагIа шоаш тIайица хинна социалистически декхараш хийца а хийца, шоай деррига кхоачамаш оарцагIдаьхад 1977 шера хьохамаш кхы а дукхагIа лакхдар духьа, бIарччача пятилеткана мулаш дахкад.

Хьаьха латтача бригадашкара хьокхам а ийца «Консервплодоовоща» болхлоша шоашта хьалхашка декхар оттадаьд объединени бIарчча хьанийцача пхе шера план сомий баьцадаарашй кхедаран кийчдаран меттел, ялат, шура, дулх даккхара а диъ шера кхоачашъе. Консервни промышленноста коллективаша декхар тIаийцад кхашкарен сомий бешамашкарен совнагIа хьайоагIа продукци ший ханнахьа чакхъяхa. Араехца сомабаьцадаарий консерваш пхе шера 1,8-зза дукхагIа хургья.

«Консервплодоовоща» болхлоша республикера беррига баьцадаараши сомий лелабераш тIахьийхаб цу яхьа юкъебахкара.

КПСС обкома бюрос къоабалъяьй объединене совхозийн предприятейн къахьегамхой — пятилетка диъ шера кхоачашъяр духьа яхь йолаьярий инициатива. Парте горкомаши райкомаши, облсовпроф, ВЛКСМ обком, советскии юртбоахамеи ортанаш, баьцадаараши сомий лелабеча боахамий юкхьанцара парторганизацеш декхарийла я из патриотически гIулакх ерригача коллективашка дувца. ХIара культурах лаьца практически мероприятеш чакхъяханзеи цуи лакха хьувкъам кхебелга Iалашданзеи, пятилетка заданеш диъ шера кхоачашъяра мел эша хьалаш баьцадаараш лелацераштеи сом кхеберaштеи вIаштIехьдаханза даргдац.

Рейд Керттера декхар

БIаьстан балхаш дIадоладара бизза кхоачам вIаштIехьбаккхар: тракторашиа ерригa юртбоахама инвентари ший ханнахьа дика тоа а яь дIаоттаяр хIанз шоай керттера декхар лерхI Наьсарен районерча механизатораша.

ХIаьта мишта лел уж балхаш района боахамашка? Укх деношка тха газета рейдови бригада хилар из гIулакх тохкаш.

Тхо да «Маяк» яхача совхоза тракторни бригаде. Дийнахьа ши сахьат мара даьнна доацаше, сеялкаш тоаеш воаллача слесарал Измайлов Хьусенал совгIа саг вацар бригаде гуш.

— Болх ираз долаш хилба хьа!

— Ираз долаш хургбар ер запасной оатхалаш яларе. Тишъенначарна метта дIаоттае эша оатхалаш ца хилар бахьан долаш шоллагIа ди да со ер цхьа агрегат тоаеш воалла, — аьлар Измайлов Хьусена раьза воаццаш.

Цигга гучаваьлар бригадир Курскиев Ахьмад. Цо яхачох, ремонт яра эшаш бола кхоачам болаш ба.

— Из иштта дале, цхьа саг мара хIана вац укхаза болх беш? — хетт оаха Ахьмадага.

— Дукха ха яц уж чубаха, Вешта, цхьабараш могаш боацаш а ба тха.

Лоткъам цаI бацар бригадирен ремонт еш воаллача слесарен беш хиннар. Хьусена дийпар бакъдар. ХIанз а тIехьа кулг тоханза латташ культиватораш, сеялкаш, макхаш, кхыйола агрегаташ я боахаме. Иштта ледара лел укхаза тракторашта ремонт яра болх а.

Бакъда, бригадир хIаьта а къарлуш вацар.

— Ерригаш а 32 трактор я тха бригаде, — яхаш дувц цо. ХIаьта царех 30 трактор тоаяь кийча я. Йиса шиъ а укх деношка тоаяь йоаккхаргъя.

Дагадоаццаш тIаннйсвеннача совхоза керттерча инженера Горчханов ГIапура гучадаьккхар бригадира тхога дийцар харц хилар. Вешта из-м тхоашта а ховра тхона. ВорхI трактор я бригаде хIанзчул тIехьагIа тоае езаш. Царех шиъ Сунженски МРО ремонт еш я, хIаьта 2 трактор цига дIаяла кийчлуш мара бац бригада кулгалхой.

Беррига бехк механизаторий а бац. Болх хьабе цхьаккха тайпа хьалаш дац укхаза. Мастерскеш, кхыметтел кхоале яц. Деррига балхаш ара де дезаш да.

Кхы тайпа сурт дар тхона «Назрановский» совхоза ремонтни мастерскешка дайнар. Дукха механизатораш бар болх беш.

— Ерригача бригадашкара тракторaш я укхаза тоаеш, — йоах механика - контролера Торшхоев Ахьмада. — Механизаторашта доккха новкъостал ду тха мастерске болхлоша. Моторaш, тайп-тайпара узлаши системаши тоаю.

Цхьан миIнигe чуйийна болх беш ва массехк зIамига саг. Совхоза пхелагIча бригадера механизатораш ба уж. Къоначарна, кIезига опыт ярашта хьехар деш ва бригадира гIонча Зангиев Iаддал-Керам. Шоай декхарех дика лоархIабеш къахьег Мерешков Сулейма, Тазиев Дауда, Майсигов Саламхана, кхычар.

— Сеялкаш, культиватораш, макхаш, кхыйола юртбоахама инвентарь дика тоа а яь дIаоттаяьй оаха, — яхаш дувц Зангиев Iаддал-Керама. Кхоъ мара ца юсаш тоаяь яьннай ерригa тракторaш а. Уж кхоъ 15 феврале тоаяь яккха дош деннад тха бригадо.

Иштта хьаьнала болх беш бар мастерскешка Плиевски тракторни бригада механизатораш а. ХIаьта къаьстта дика къахьег трактористаша Эжиев Мусас, Котиев Мухьмада, бригадира гIончас Котиев Iумарбика, кхычар. Дика лоархIабу уж шоай декхарех. Дукха хIама дисадац цар бригада техника тоаяь яккха.

«Сердало» газета рейдови бригада:

Б. ШАДЫЖЕВ,
Госсельтехнадзора инженер-инспектор;
М. МУТАЛИЕВ,
«Ленина никъ» яхача газета болхло;
А. САГОВ,
тха соб. корр.

КОТБАЬННАРАШ

1976 шера Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннача комсомольций Кремле сурт даккхарах бола ВЛКСМ ЦК соцамцара:

«Iилма - тохкама институташкарен проектно-технически конструкторски бюрошкарен комсомольцашта юкъе ханал хьалха встречни планаши социалистически декхараши кхоачашдаьрех, Iилма-технически художественнии творчестве общественни гIулакхашта юкъе тIехдика толамаш даьхарех Кремле сурт даккхийта бахийта».

ВЛКСМ обкомо итогаш яьчул тIехьагIа вай республика иштточарех лаьрхIар Чапанов Iийса — «Промавтоматика» ВНИПИ инженер - механик, ГрозНИИ № 23 лабораторе аспирант Асадчий Олег.

Царех дувц оаха:

Чапанов Iийса «Промавтоматика» яхача Iилма-тохкама проектни институте инженер-механикалла болх беш ва. Цун керттера декхар — технологически процессашта математически описани елга да.

Инженера иттлагIча пятилетка хьалхарча шера творчески плана дукхача пункташта юкъе да: витаминни промышленноста процессашта описани яра гIулакх де дIадоладелга. Вай республике хинна ца Iеш, кхыметтел беррига вай мехка а цу деша хьакъехье дукха даь хIама дац. Хьалхарчунца цахаддаш ювзаенна я шоллагIа пункт а: Ленсовета цIерагIча Ленинградски технологически института аспирантуре деша гIолга. Iийса хIанз аспирант-заочник ва.

Грозненски Iилма-тохкама института комсомола комитето аспиранта **Асадчий Олега** еннача характеристика тIа яздаь да: Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе карбамидни депарафинизаце дизельни довгора установка караерзаеча къаьстта хьинаре дакъа лаьцад, аьнна.

Вешта, из установка яр Олегага Iилмангахьа гIа баккхийтар а. ГрозНИИ балха вера из мехкдаьтта институт яьккхачул тIехьагIа. Установка болх бе дIайолаялийталехьа ерригача блокашка хьожаш, анализаш ийеш Олега дикагIа байзар Iилма производстваца хотташ бола никъ. Ше балха венача хьалхарча деношка денз, ше дергдар ховш вар из. Дукха ха ялалехьа, деша эттар аспирантуре.

Олега хьинаре дакъа лоац института общественни вахаре. «Индикатор» яхача пенгазета редактор ва из.

Т. БОРИСОВА.

***

ДIахо йодача хана Кремле сурт даккха гIоргба дикагIбола болхлой, колхозхой, студенташ.

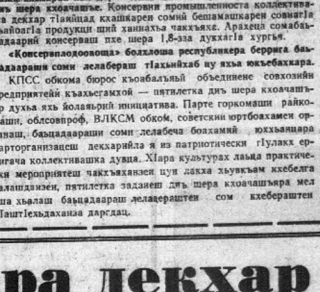

СУРТА ТIА: Чапанов Iийсан Асадчий Олеги.
В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

«Союз-24» никъ беш я

НАЬКЪИЙ УПРАВЛЕНЕ ЦЕНТР, 8 февраль (ТАСС). 8 феврале московски ханах 13 сахьат доалаш Лаьттана гонахьа 12 го баьккха даьинадар «Союз-24» яха космически кема.

Космонавтий новкъостий В. В. Горбатков Ю. Н. Глазковеи балха ди тахан 11 сахьати 30 минути яьча дIадоладеннад. Бувзама аргIанарча сеансе кема командира хоам баьб, белгалъяь наькъа программа кхоачашъеш я экипаж, аьнна.

8 феврале наькъа траекторена коррекци яьчул тIехьагIа «Союз-24» яхача кема орбита параметраш укх тайпара я:

— Лаьттан тIехенна эггара дукхагIа гаьна даьннача хана (апогеера) — 281 километр;

— Лаьттан тIехенна эггара дукхагIа гаргаденача хана (перегеера) — 218 километр;

— Лаьттана гонахьа гобоаккха ха — 89,2 минут;

— орбита оагIора ластар — 51,6 градус.

Экипажо яьча докладашка а телеметрически хоама даннешка а хьежача, кема тIарча системаша болх боарамагIа бу. Космонавташ Горбатко Виктори Глазков Юрийи дикача хьал тIа ба.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

МАЬХЕРА ГIУЛАКХ ХЬАЛЛАЬЦАД

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРА ЯХА МА-ЙОАГГIАРА НАКЪАЯХАРА, СУНЖЕНСКИ РАЙОНА ПОТРЕБИТЕЛЬСКИ КООПЕРАЦЕ БОЛХЛОЙ КОЛЛЕКТИВА ИНИЦИАТИВА ХЬАКЪЕХЬА.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето къоабалъяьй 1977 шера доккхий социалистически декхараш тIайицача Сунженски района потребительски кооперацe болхлой коллектива инициатива. Товарооборота шера план 1977 шера 29 декабрь хьатIаотташ кхоачашъе, бахача махага планал совгIа 150 эзар сома маьха товараш дохка лаьрхIад сунженцаша. Общественни кхачан предприятей оборота план 25 декабрь хьатIаотташ кхоачашъе, децентрализованни источникий чотах 550 эзар сома маьха товараш эца дага ба кооператораш. Сов йола юртбоахама продукташи бедали эцара план 26 декабрь хьатIаотташ, Iанна баьцадаараш дIаоттадара план — 1977 шера 1 ноябрь хьатIаотташ кхоачашъе лаьрхIад цар. Сунженцаша декхар тIайийцад 2 миллион фуъ эца а тха, цIокий, бекх кийчбара шоай низ кхоачар де а. Цул совгIа, цар лаьрхIад къахьегама овсарле торговле 1976 шерарчул 3 процент, общественни кхача кийчбеча — 3,5, маьхх йоттача — 2 процент лакхъе. Планал совгIа 15 эзар сома пайда бергба.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето городскойи районнии исполкомашта, Нохч-ГIалгIай респотребсоюза, къахьегамхой депутатий юртийи поселкайи Советий исполкомашта тIадиллад сунженски кооператорий инициатива райоиий, юртий потребительски обществай болхлой коллективашка ювцилга а товарооборота планаш ханал хьалха кхоачашъяра, бахача наха гIулакх дара культура лакхъяра, фуаши кхы тайпа сов йола юртбоахама продукташи бахача нахагарен колхозашкарен эцара йолча торонех ма-могга дукхагIа пайда эцара чакхдаха гIулакхаш кийчделга а.

Нохч-ГIалгIай респотребсоюза, городскойи районнии исполкомашта тIадиллад районнии юртийи потребительски обществай яхьа итогаш хан-ханнахьа елга, хьалха латта коллективаши хьокхамаш эггара лакхагIа дола болхлойи шерра дIакхайкабелга.

Шура дукхагIа кийчъе

Бахача наха шурий продукташца бизза гIа кхоачам баран из продукци пачхаьалкхенна мел эш Iоаяран шура дIахо дукхагIа йоахилгеи кийчъелгеи. Iалашде аьнна декхар оттадаьд 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара Керттерча лостамаш тIа.

Хьайбай продукташ, цу даькъе шура а, дукхагIа яха еза хьайбай продуктивность лакхъяра, уж дебадара, доакъарех пайда дикагIа эцара, хьайбаш леладареи кхабареи хьалаш дикка тоадара, племенной болх эргабаьккха тоабара, къахьегама механизаци яра, прогрессивни технологи юкъехкахьара ларда тIа.

Ховш ма-дарра, дIадахача шера фермашкара деррига балхаш Iалаьмате халача хьалашка де дийзар хьайбаш леладерий.

Паччахьалкхен оагIонгахьара колхозаштеи совхозаштеи доккха новкъостал хилар, шерра социалистически яхь йоаржаяр, наьха творчески энтузиазми хьинаре къахьегамн бахьан долаш вIаштIехьдаьлар Iаьни йокъалеи халонаша хьайбай боахам дегIабара баь IоаткъамI дикка кIезигбе а цхьадолча боахамашка геттара дIабаккха а, хьайбаш кIезиг ца далийта рал совгIа, дебаде а.

1976 шера планаца нийсача 93 процент йол. 97 процент ча, 140 процент сенаж, 78 процент силос, 120 процент баьций хьоар кийчдир. Цу гIулакхо йиш хилийтар хIара кхоабача Iатта деннеи бийсаннеи 9—11 доакъара единица тела.

Доахан дебадарои тоъалча боараме доакъараш кийчдарои дика лард еллар производство дIахо айяра а, шура дукхагIа яхара а.

Хьалха латтача «Восточный», «Кошкельдинский», «Новогрозненский» совхозий опыто хьахьокх, дика вIашагIа техача хьайбаш леладерий кадрай болх барт тайна лелача, фермашка деи распорядок нийса лелаеча, хьайбай боахамерча балхашта механизаци е оттаяьча ерригача автоматашеи установкашеи хадданза болх беча, хьайбашта дехка доакъараш доаггIача тайпара кийчдеча, шура алсамъювлар теркал а деш рационаш нийса увттаеча, хьайбашта Iунал дареи леладарен правилаш кхоачашъеча моттигашка Iан замалахьа шура дукхагIа йоахаш хилар.

Шура алсамагIа яхара бокха кхоачам — района боахамашка доахана фу тоадара, хьайбаш Iаьхара ца дисийтара, фуна Iаьсий дайта дикагIа дола шинараш кхедара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахар. Дахкаргдола доахан дулха лаьрхIа доаде дIачутела мегаргдац.

ВIаштIехьа лархIа мегаргдий «Терек» яхача совхозе дулха лаьрхIа 30 етт, «Гудермесский» — 11, «Новогрозненский» — 8 етт бийна хилар?

ХIара 100 Iатта лоархIаш «Гудермесский» совхозе — 71, «Кошкельдинский» — 71, «Дружба» яхача колхозе — 71 Iаса лаьд.

Опытои практикои хьахьокх, шинараш 16—18 бутт баьннача хана эрше дигар экономически эггара пайданагIа хилар.

Из метод юкъейикьача 1600 тоии совгIа шура дукхагIа яха йиш я районе, хIана аьлча цу ханага кхаьча 1077 шинар да районе.

Цхьабакъда из гIулакх массане а дац кхоачаш. 16—18 бутт баьннача хана меттел, ши шуи кхы тIехи ха яьннача хана а диган тоъал дукха шинараш эрше. Цу тайпара шинараш «Гудермесский» совхозе — 113, «Терек» яхача совхозе — 86, «Дружба» яхача совхозе — 81 да.

ХIанзарча хьалашка къаьстта лоархIаме да сеча доахах леррттIа пайда эцар, фу дебадара мегарг мел дола доахан юхедитар.

Ховш ма-дарра, иттлагIча пятилетках лаьца партеи правительстваи яьча решенешка къаьстта уйла тIаяхийтай продукце дикал дIахо лакхъяиза ярг ца хилара.

Цу гIулакха тоъал дукха болх баьб боахамаша. Из дош даим боахамий специалистийи юртбоахама продукташ эцаран кийчъяран тIахьожам лоаттабеча госинспекпеи теркаме латт.

ДIадахача шера 1-ча сортах 40 процент, шоллагIча сортах 45 процент, сортах йоацаш (бруцеллезни доахангара) — 15 процент шура ехкар паччахьалкхенга района боахамаша.

Белгалдаккха доагIа, шурий промышленноста предприятеша каст-каста йохаши-сецаши хиларах — ГОСТ-о яхараш телхадарах, — хан-ханнахьа шурийна микробиологически тохкамаш ца деш хилар.

Боахамий кулгалхоша, специалисташа, юртбоахама продукташ эцара дешашка хьожача Госинспекце, санэпидстанце болхлоша тIахьожам чIоагIагIа лоаттабанза баргбац шура яккхара, юххьанца чакхъяккхара, дIаяхьийтара, цуи дикала хьокхамашка хьежжа хьайбаш леладерий къахьегамах мах тела оттабара. ТIаккха по новкъостал дергда йоаккхача шурий дикал лакхъяра.

Шура дукхагIа яккхарен кийчъяреи декхараш толаме кхоачашделга, цуи дикал тоаелга дукххача хьале заготовительни система дIахо эргаяьккха тоаярах тийша хургда.

Шура кийчъяра даькъе нийслуча цIенхаштача кхоачамбоарех лархIа доагIа продукци паччахьалкхен ресурсашта тоъал юкъе ца кхахьар. Укх тIеххьарча ханнахьа шурий товарность лоха йолаш хьаевай совхозашка: «Новогрозненский» — 79 процент, «Дружба» яхача — 84 процент; «Дружба» яхача колхозе — 75 процент.

Ла мегаргдолаш хIама дац шура кийчъяра оттадаь боарамаш кхоачаш ца дешнехьа а, боахамий чурча гIулакхашка шура сов дукха дIаухийташ хилар.

И. ЛЮТЕРОВ.
юртбоахама продукташ ийяран дикалан тIахьожам лоаттабеча Гудермесски района Госинспекце инспектор.

КХАЬ ШЕРА ПЛАН— ШИН ШЕРА

Укх деношка «Производства эффективности балха дикали лакхъяр, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяр духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас баьча соцама хетаяь митинг хилар тха цехе. Цу хьакъехьа хоам беш къамаьл дир завкома председатела нов. М. Ш. Темирханова. Митинге даь къамаьлаш чIоаггIа лоархIаме дар, хIаьта цига оттадаь дош ше а дар корта болаш. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха — 1976 шера 1 декабре 110,8 процент кхоачашъяьй оаха.

Дика дIадоладеннад тхо укх шера хьалхарча деношке а деиз. Дукха ба тха цехе дика, шоай гIулакха мутIахьа бола, из дукха дезаш бола специалисташ. 12 шу совгIа ха я слесара-лекальщика Котиев Ахьмада заводе болх бу, цо бер геттара нийса хила безаш болх ба. 15 шу совгIа ха я токара Шадыжев Бориса болх бу. Дикача болхлоех ва координатчик Щербинин Валентин, шлифовщик Мальсагов Башир, токараш Колоев Макшарипи Евлоев Сайд-Махьмади, слесараш-инструментальщикаш Кощеев Григорий, Буражев Iийса, кхыбола цеха ветеранаш. Цар шоай гIулакхащей хьокхамцен гIо ду цеха болх тоабара, къонача болхлошта новкъостал ду цар токара, слесара-инструментальщика, шлифовшика, фрезировщика говзал Iомаяра, професси дукха езайолийт.

Сел дукха ха а яц Аушев Урусхана цехе слесаралла-инструментальщикалла болх бу. ХIаьта а цу юкъа ший сий даькхад цо цеха болхлошта, ИТР-ашта, гIулакхерча наха юкъе. Шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, хIанз 1977 шера декабра чотах болх беш ва из, цеха профсоюзни лидер ва.

Коллективана коммунистически кхетам балара цеха администрацена доккха новкъостал ду парторганизаце секретара Котиев Ахьмаден цехкома председатела Аушев Урусханен.

Митинге шоаш къамаьлаш деш Котиев Ахьмада коллектив тIахьийхар 10-ча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха чакхъяккхара, хIаьта Аушев Урусхана, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцама жоп а луш, декхар тIаийцар 3 шера план 2 шера кхоачашъе.

Митинге доккхагIа дола социалистически декхараш тIаийцар тха болхлоша. Токара Шадыжев Бориса, цеха ветерана, аьлар: «Соцама жоп а луш, аз декхар тIаэц 3 шера план 2 шера кхоачашъе, 1977 шера план 7 декабрь хьатIаотташ кхоачашъе». Бориса уж декхараш дизза кхоачашдергхилар тешам болаш да, хIана аьлча хIанзле а 1977 шера июнь бетта чотах болх бу цо.

Буражев Iийсас — слесарий-инструментальщикий бригадира аьлар, шоай бригадо 1977 шера план ханал хьалха, 7 ноябре, кхоачашъергья, хIаьта шлифовщика Мальсагов Башира — 1977 шера 5 ноябре.

Дика хет, болхлой къахьегамеи политически хьинар иштта айденна хилар. Цо хьахьокх цар политически сакхетам лакха хилар. Дика кхетаю цар вай партеи правительствап политика. Уж маесаза а тешаме хиннаб шоай патриотически декхара.

Инструментальни цех — завода дог, из цех ца хилча дIабаха йиш йолаш бац керттерча — механически, литейно-прессови, сборочни цеха а № 43 йолча цеха а болх. Еррига бустама инструмент, штампаш, прессформаш — тха продукци ма-йий.

Цехе тайп-тайпара специальносташ йола болхлой — токараш, фрезеровщикаш, шлифовщикаш, слесараш-инструментальщикаш — кийчбе аьнна хIанз оахош лаьца никъ нийса хет сона. Уж говзалаш Iомаяьча болхлошка болх бе йиш хургья завода чухьа меттел, районерча кхыча предприятешка а.

Укх тIеххьарча ханналца цехе болх беш 40 саг вар. Завода дирекце, партийнин профсоюзнин организацеша тха цеха кулгалхошта тIадиллар цехе болх бе нах хоржилген кадраш кийчъелген, болх бераш 90 сагага дIакхоачабелга. Бакъдар аьлча, юххьанца цар балхах хьахур лоадам болаш хургдац, хIаьта а дIахо йодача хана, царех говзанчаш хинна баьлча, уж завода чIоаггIа накъабаргба, пайдана хургба.

Оаха хIанз прессформаш кхычахьа заказаш а деш тIаккхухь, хIана аьлча говзалаш йола нах ца тоъарах уж хьае кхец тха. Цхьабакъда цхьа кIеззига ха яьлча, тхоашта мел эш яь ца Iеш, кхыча заводий заказагIа а уж хьае вIаштIехьдаргда тха.

10-гIа пятилетка эффективностен дикален пятилетка я, хIаьта КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцамо цIаькха а дагадохийт, 10-ча пятилетка шоллагIа шу тIагIертта къахьега шу, материалий меттел, наьха а кхом бу, хIара сага балха ха кхою шу хила дезаш хилар. «Новкъостий, балха ха кхое, дерригача халкъа доалахье я из» яхаш а кхыдола а лозунгаш доахк тха цехе хьалдийтта. Цар тха болхлой тIахьех балха ха кхояра, вешта аьлча гIулакх доацаш, болх боацаш цхьаккха минут ца йоаяра. Уж лозунгаш тешшаме кхоачашдергда инструментальни цеха болхлоша.

Я. ЧАХКИЕВ,
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода инструментальни цеха начальник.

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Резино - технически хIамаш еча Балаковски заводе политически экономически дешара система кружокашка, школашка, семинарашка деша вагIаш 5000 совгIа болхло ва.

Пропагандисташта а новкъостал дара политически просвещене заводской кабинете вIашагIъеллай методически совет. Цунна чубоагIаш ба гIулакхах дикагIа кхеташ бола завода партийни, комсомольски болхлой, специалисташ.

Методически совето вIашагIтох пропагандистий балха опыт, арахец дикагIболча балха хетахь листокаш-плакаташ.

СУРТА ТIА: методически совета аргIанара заседани. Аьттехьара аьрдехьа — «Прогресс» яхача завода дуккха тираж йолча газета корреспондент Л. Крупа, завода радиовещани редактор Е. Холодовская, планови отдела йоккхагIйола инженер Л. Бормотова, завода парткома секретара заместитель И. Полтавец, завода комсомольски организаце секретара заместитель Л. Зленко.

Ю. НАБАТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

№ 3 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араяьннача, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанарча, 3-ча номер тIа кепатеха я Советски Эскарен ТIема-Форда-Флотен Денна хетаяь «Социализмана карагIдаьннарий тешаме ха» яха В. Козлова статья.

Дукха материалаш я «Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизаре даха ма-доаггIара накъагIоргда вай!» яхача рубрикана кIал кепатеха. Цунна кIал кепатеха да 1977 шерен бIарччача пятилеткан халкъбоахама планаш кхоачашъяра Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша тIаийца социалистически декхараш. Эффективности лакха дикали бахьан долаш, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIара накъадахар духьа лелаю социалистически яхь идеологически Iалашъяра декхарашта хетаяьча редакционни статьяй корта «Декхараш тIаийцадий Iа — кхоачашде уж!» яхаш ба.

Февpале Нохч-ГIалгIайчене чакхдоахаргда Коми Автономни Советски Социалистически Республика деноиш. Агитатораршта, политинформаторашта, лекторашта, докладчикашта, къамаьлацеи гойтарцеи ю агитаци вIаштIехьйоахарашта, пенгазеташи къахьегама листокаши арахецарашта долча новкъостала блокнота тIа кепатеха я «Коми АССР» яха цифрайи фактайи подборка. Уж — автономни республика промышленность, юрта боахам, гIишлош елга, транспорт, бувзам дегIаахарах, унахцIено лораяра хьалах, къахьегамхой хьал-торо лакхъяларах йола даннеш, хIаьта иштта могаьаьд къамаьл де кийчлуча хана хилаиза даргдоаца литература.

«Агитаце практика» яхача рубрикапа кIал кепатеха я дулх, шура, кхыйола хьайбай продукташ яхарен кийчъярен пятилетка заданеш кхоачашъяра ханаш лоацъе. доахаига Iа дика даккхийта, Сийлахь-боккхача Октябра баха ма-боаггIара накъабаха лаьрхIача Киевски областа фермай къахьегамхоша дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца районе къахьегама яхь йоаржаяра хьакъехьа КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе З. Горловас язъяь «Идеологически Iалашъю оаха яхь» яха статья.

Блокнота тIа кепатехай дунен халкъашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа Ю. Кандалова язъяь «Кхохкам кIаьдбари антикоммунизма киловзалаши» яха статья.

Дешачоа блокнота тIара корайоагIаргья иттлагIча пятилетка хьалхарча шера республике яьча итогех йола материалаш.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

КЕРДАДАР ЛОХАШ

«Грознефть» объединене «Грознефтегаз» яхача производственни управлене рационализаторашеи новаторашеи даь сийлахьа гIулакхаш дукха да. ИйслагIча пятилетка шерашка цар кийч а яь производствана юкъейнхьай газовикашта ворхI бIаь эзар сом кходаь йола ялх бIаь совгIа рационализаторски предложени, технически кердадараш. Шоай творчески гIулакхаш лаьгIдалийтадац цар иттлагIча пятилетка хьалхарча шера а. Цу шера цар кийч а яь, производствана юкъеяхьа, аьнна предприяте кулгалхошка дIаенний 119 рацпредложени. ДIачуеннача рацпредложенешка сихха хьож цехий кулгалхойн аппарата болхлойи, нагахьа санна ца хьежача ца йоале, предприяте технически совет а. ТIаийца рацпредложенеш производствана сихха юкъехьу.

Пятилетка хьалхарча шера производствана юкъейнхьай 101 рацпредложени. Уж предложенеш юкъеяхьарах 184 эзари бархI бIаьи сом кходаьд газовикаша.

Ши-шегIа сдаьхадаь цу коллектива рационализатораша уж толамаш. Уж дахара боккха организаторски болх баьб предприяте кулгалхой оагIорахьара санна, иштта творчески общественни организацей — Iилма-технически обществаи рационализаторийи изобретателийи обществаи оагIонгахьара а.

ПланагIа вIаштIехьбоахаши чакхбоахаши лелабу укхаза рационализаторийн новаторийн болх. Реконструкци е езаш йола объекташ, эргаяьха тоае езаш йола оборудовани е гIирсаш белгалду, цехийи участкайн балха тIара кхоачамбоацараш дIададахара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоах.

Коллектива рационализаторийи новаторийи, болхлой а специалистий а творчески гIулакхаш кхы а тоадар духьа цехашка рационализаторски болх дикагIа вIаштIехьа хьан боаккх хьажа хьажараш-конкурсаш ю укхаза шерра-шера. ЛаьрххIа конкурсаш ю рационализаторски предложени дикагIа хьан лу, технологеи производства техникаи цхьадола дешаш мишта кийчду хьажа.

Рационализатораштеи новатораштеи доккха новкъостал ду мехкдаьттахой Iилма-технически Обществаи рационализаторийи изобретателийи Ерригсоюзни Обществаи юххьанцарча творчески организацеша. Цар членаша рационализатораштеи новатораштеи консультацеш ю рацпредложенеш кийчъяра дешаех лаьца. Технически новкъостал ду кердача оборудоване лоархIамаш дара, конструкци оттаяра, хьаяра, пайда эцара, производствана юкъеяхьара.

ДикагIа йола рацпредложенеш дIайовзийт технически информаце къаьстта бюллетенаши опыт дIа-юха эцара карточкаши арахецара наькъаца. Цар тIа йоашх рацпредложенеш, чертеж е схема тIехьа а йилле.

Цу тайпара болх чакхбахар бахьан долаш шерра-шера айлу болхлойи специалистийи творчески хьинар, массане а дакъа лоац рационализаторски гIулакхашка. Алхха пятилетка хьалхарча шера царна юкъе дакъа лаьцар 80 совгIча болхлочои специалистеи. ХIара ялхлагIа вола болхло рационализатор ва укхаза.

Технологии производства техникеи эргаяькха тоаеча, цу предприяте цехашкеи участкашкеи технически прогресс сихъяра гIулакха юкъе шоай предложенешца доккха дакъа лоац рационализаторашеи новаторашеи. Дуккхаза а производства доккхий дешаш къестадеча хана ларде йохк рационализаторски предложенеш. Цу предприяте боахама гIулакхашка тIеххьара моттиг лаьцаш, лакхе белгал ма-даккхара, 185 эзар сом гаргга экономически эффект еннача рационализаторски балха экономически результаташа а.

Пятилетка хьалхарча шера производствана юкъейнхьача рационализаторски предложенешта юкъе маьхера предложенеш дукха я шоай производственни лоархIамга а экономически эффектага а диллача. Цхьайолча предложенеша шоай тайпара къестаду производственни декхараш, цхьаяраш къахьегама хьалаш тоадараи балха моттиге кхерам боаца хьалаш хилийтараи тIа ерзаяь я.

Эггара лоархIамегIа дола производственни декхараш кхоачашдечеи йоккха экономически эффект лучеи маьхерча рационализаторски предложенеех я «Малхбузехьара Гудермес» яха газопровод «ГIойтIа-Керта» промысла ГРС боараме бустама-тIахьожаме аппаратура кхы тIа а тоаяр» яха инженера Швидко рацпредложени. Из юкъеяхьаро 6800 сома экономически эффект елар.

Производствана боккхача маьхе я Горагорска поселок хаддаиза йоагоча газаца Iалашъяь йола мастера Кабицке рационализаторски предложени. Из юкъеяхьарах 2284 сома экономически эффект хиннай.

Дуккха маьхера рационализаторски предложенеш кийч а яь производствана юкъейнхьай: механика Горский Михаила, слесараша Шнянов Иванен, Лисицкий Анатолен, инженераша Абубакиров Жуниден Тарарин Викторен, токара Акижин Юре, кхычар.

Юбилейни шу дика дIадоладаьд рационализаторашеи новаторашеи. Январь дIаболалуш цар кийч а яь, производствана юкъеяхьа аьнна управлене кулгалхошка дIаенний пхиъ совгIа рацпредложени.

«Производства эффективности балха дикали лакхъяр, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяр духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас баьча соцама жоп а луш, цу коллектива рационализатораша социалистически декхар тIаийцад: «БIаьннел кIезигагIа йоацаш рационализаторски предложенеш кийчъен производствана юкъеяхьеи, 135 эзар сома кIезигагIа йоацаш экономически эффект яккха».

Из декхар кхоачашдар духьа шерра къовсам боаржабаьб цехашкеи участкашкеи.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

Халача хьалашка

Коммунист Базилевский Александр Моисеевич начальник волча, «Старогрознефть» НГДУ № 3 йолча районни инженерно-технологически служба мехкдаьттахой коллективо чIоаггIа къоабалбаь тIаийцар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара сийлахьча юбилейна даха ма-доаггIара накъадахар духьа Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас баь соцам.

КIеж етта скважинаш служба балансе кIеззига мара еце а, вож 122 скважина хьалъувзаш мехкдаьтта даха дезаш йоллашехьа а, соахка коллектива вIаштIехьдаьлар дерригача хьоккхамашта паччахьалкхен план кхоачашъе а Даьхен резервуарашка планал тIех 1600 тонн совгIа мехкдаьтта чудоттa а.

Дика дIаболабаьб цар болх иттлагIча пятилетка шоллагIча шера хьалхарча бетте а деиз.

Бетта хьалхара деноиш вайцига цIаккха ца хулача тайпара шийла, лоа делхаш, ша бехкаш хиннадоллашехьа а, шоай боахам уллача Туха бер чу ораши аьлеши доллашехьа а, служба коллектива цу халача хьалашка а вIаштIехьа даьлар мехкдаьтта дакхха, гулде, кийчде, ца дойташ мехкдаьтта чакхдоахача заводашка тIехдикача грозненски мехкдаьтта 18600 тонн, цу даькъе планал совгIа 100 тонн, дIадахьийта.

— Цу хьалашка халю па къовсаш, хьинар лаьгI ца долийташ къахьийгар мехкдаьтта доахача оператораша, — йоах служба партбюро секретара Козлов Николай Николаевича, — Кайдаков Аркаде, Багаев Салмана, Уциев Максута, Гелаева Арубикас — цар цIаккха а ца социйташ болх байтаб хьалъувзаш мехкдаьтта доахача скважинашка, технологически оборудованега, вIалла ца дойташ хьал а даьхад, дIа а тийннад мехкдаьтта.

Кхетамеи технически говзалцеи, гIулакх дика довзаш кулгалду къонача инженера комсомольца Ковашев Юре кIеж еттача скважинашкара доагIа мезозойски мехкдаьтта хьалувзарен гулдарен процессашта.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ИРАЗ ДОЛА НИКЪ

Карара шу юбилейни да. Укх шера Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар белгалдоаккхаргда берригача вай мехко а дерригача прогрессивни адамаша а. Советски Iаьдал бахьан долаш къовсам лоаттабаьрех дуккха бараш тахан станокашта хьалхашка болх беш латт, юрта боахаме къахьегаш ба, материальни рузкъа хьадеш, кхычахьа дакъа лоацаш ба. Цудухьа чIоаггIа доккхал а деш дагаух дIаиха шераш, къаьстта а тIема ханара шераш, дагаух дукххача къамех бола викалаш оагIув оагIох а теха гитлеровски гIаьрахоех лийта ха.

ДагадоагIа сона 1944 шу. ТIом бокъонца сихбеннабар са 17 шу даьннача хана. Сай безам а хинна фронте вахар со. Къилбаседен форда флоте нийсвелар. «Бурун» яхача ха деча кема экипажа юкъе а ваха, командора (артиллериста) тIема специальность Iомайир аз. Цул тIехьагIа дуккхаза дакъа лоацаш хиннав со дов чудеш йола моастагIчун авиаци юхатохача а тIема кхыча операцешка а.

Фашистски Германецара дар чакхдаьлар. Цхьабакъда сонеи соца тIем тIа хиннача доттагIаштеи тIом чакхбаланза бар тIаккха а, дIахо кхы а тIом бар бе безаш. «Бурун» а юкъе долаш хинна ха деча кемай дивизион Къилбаседен форда наькъагIа Дальни Востокатахьа яхар. Кхо бутт гаргга ха яьккхар оаха никъ беш. Кхыметтел цу наькъагIа а дукха халонаш лаи къонахчал долаш хилеи бийзар морякий. Июле Дальни Востока бердашта гаьна доацаш дар кемаш. Цхьабакъда японцаша проливе гIолла чакхдалийтанзар уж, гадоахарг даха дийзар.

1945 шера 19 августа бийсанна шн сахьат даьннача хана тIема оарцо гIовттабир моряккаш. «Бурун» яхача кема командира воккхагIволча лейтенанта Халтурина хьакхайкадир, вай лаьттан тIара бIу Японе доазонал дехьабаьннаб, советски доазон тIа цкъа санна дуккхаза а тIема провокацеш лелаяьча, цхьан хана Россегара Сахалин яха гIайрен Курильски гIайреши дIаяьхача милитаристски Японена духьала тIом болабеннаб, аьнна. «Нийсхал йоаккха сахьат хьатIаэттад», — аьлар командира.

Форда гIашлой десанташта дуккхаза а гIо деш хилар ха ду кемаш, цу даькъе тха «Бурун» а. Иштта цкъа дика вIо дарахи моастагIчун катер чудохийтача доккха дакъа даларахи Тихоокеански флота командующе флота адмирала Юмашева шин приказагIа баркал кхайкадир сона.

Форда десанта иштта цIаькха гIо деш долча хана чкъарий доаха цхаралаш тIахьоарчаделар тха «Буруна» винта, ДIадохалацар кема. Тха кемана каст-каста дов де ваьлар моастагIа, хIана аьлча цо белгалдаькха хиннадар из. КIирдаь хьатIадеш дов доллашехьа а, кема сихха цу цхаралех мукъадаккха кхийра са. Из карагIдаларах правительственни совгIат — «За отвагу» яха медаль елар сона. ТIом чакхбалалехьа кхы а IотIадеттаделар совгIаташ.

Японецара тIом чакхбаьлар, цхьабакъда эскаре аз деш хинна гIулакх кхы а гаьнна — 1954 шерага кхаччалца дIададахар. ТIема гIулакх Iомадора аз форда флоте гIулакх де керда тIаухача кагийча наха.

Эскарера демобилизаци яьчул тIехьагIа Сахалински чкъаьрий комбината чкъаьрий доахача кемаш тIа болх бе вахар со. Моториста говзал Iомайир аз цига. Цу специальностагIа 1958 шера деиз Назрановски автотранспортни предприяте болх беш ва со.

Со балха волча коллективо чIоагIа лаьрхIав со — Коммунистически парте мугIарашка дIанийцав, дуккхаза а Сийлен грамоташ тийннай, «Коммунистически къахьегама ударника» сийлахьа знак еннай сона. Производственни хьоккхамаш тIехдика хиларах предприяте сийлахьча Книга тIа яьккхай са цIи, «Хьинаре къахьегарах. В. И. Ленин вaь 100 шу дизар белгалдоаккхаш» яха юбилейни медаль еннай.

Из деррига а дIадаьлча, шин массайолча пaргIатонашца башха-дика квартира а еннай сона. Сесаг трикотажни фабрике болх беш я са, воIо газоэлектросварщика специальность Iомаяьй.

ХIанз каст-каста дагадох сона, хаттар а ду аз сайга: мугIареча ахархошта юкъера дьаьннача сога а са дезалга а кхоачаргдарий иззал доккха дика? Кхоачаргдацар! Из долла хIама сона деннар Сийлахь-боккха Октябрь ба. ХIаьта цо кхы а дикагIа къахьега дезилга хайт сона.

Н. МОРЕВ,
Назрановски автотранспортни предприяте моторист, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема доакъашхо.

Грузински ССР. «Чиатурмарганец» яхача руда доаккхача комбината коллектив, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара яха ма-йоаггIара накъахьара декхар тIаийцад планал совгIа 24,5 эзар тонн руда даккха.

СУРТА ТIА: обогатительни фабрике дIадохьийта руда.

А. МАЧАВАРИАНЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Рационализаторий гIулакхаш

1976 шера отраслеви лоархIам болаш йола 25 рационализаторски предложени юкъейнхьай «Малгобекнефть» НГДУ. Уж производствана юкъеяхьарах 37 эзар сом кходаьд. ХIаьта технически кердадараш юкъедахьарах кходаь деррига ахча 101,6 эзар сом хилар, планагIа лаьрхIача 100 эзар сома меттел.

Шоаш хьинаре рационализатораш хилар хьахьекхад мехкдаьтта доахача оператораша Д. Зимовеца, Н. Безуглова, РИТС-I начальника С. Тебоева, скважинашта лаьтта кIал ремонт еча воккхагIволча мастера М. Монахова, мехкдаьтта кийчдечен дIаувзачи цеха воккхагIволча инженера С. Кокона, кхычар.

Мехкдаьттахоша лаьрххIа зув дай-мехкен доазол дехьарчен Iилмана карагIдувлараш, шоай балха тIа пайда эц царех. Масала, «Малгобекнефть» НГДУ юкъейнхьай «Мехкдаьтта скважинашта поверхностно - активни вещества растворaца обработка яра способ» яха цхьа изобретени. Цунах пайда эцаро йиш хилнйтай 15 эзар сом совгIа паччахьалкхен ахча кходе.

Гази мехкдаьттеи доахача управлене цехийн службайн творчески балха хьинар айдар духьа хан-ханнахьа ах шера конкурсаш кхайкаю новаторски болх вIаштIехьбаккхара дикагIа йола структурни подразделени малагIа я хьожаш.

Дика пайда боал новатораша Iилма - технически информацеца беча балхах, общественни информаторийн референтийн балхах.

ДIадахача шера хьа а хержа, юкъеяхьа могаьй лоархIаме массехк рационализаторски предложени. Царна юкъе МагIалбикерча хьалашка хьежжа хувцамаш дихьад новатораша, хIаьта цул тIехьагIа производствана юкъейнхьай уж рацпредложенеш. Царех пайда эцарах 15 эзар сом кходаьд.

«Малгобекнефть» НГДУ семинараши совещанеши ю рационализаторски болх вIаштIехьбаккхара, РИЗ-а планаш кхоачашъяра, кердадараш юкъекхахьара дешаех лаьца. Рационализаторски балхах хьахиннараш теркалду социалистически яхьа итогаш еча хана, НГДУ каст-каста арахец информационни бюллетенаши листовкаши. ХIаьта цу гIулакхо а иштта новкъостал ду рационализаторий болх дийнбара, цар предложенеш сихагIа юкъеяхьара.

Пятилетка шоллагIча шера шоай деррига низаш тIадахийтад цар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боаггIара накъабахара, керда творчески наькъаш лахарца Даьхе гIадийгара.

М. ДАСКИЕВ.

КОЛХОЗА ВЕТЕРАН

Тха колхозе дика шофер лоархIаш ва 1957 шера деиз балха вола Лячин Иван. Цу хана гараже кхоъ машин мара яцар. И. М. Лячин къахьега волавелар ЗИС-5 яхача машина тIа. Цул тIехьагIа тайп-тайпарча машинаш тIа хиннав из болх беш.

Де дезараш дукха да цун. Ялат, доакъараш, гIишлой материалаш, удобренеш дIакхухьача дакъа лоацаш ва ветеран. Колхозе Иван Михайловича мел дечуи цIераш яьха варгвац. ЦIаккха нийсденнадац шийца болх беча новкъосташта эшаш дола гIулакх цо ца деш.

ГIулакхаца саг ва оал цох из вовзача хIаране. Гаража совета член из вола дукха ха я.

Дуккхача хана деиз шофералла болх беча цунна дика йовз моллагIа машина. Цул совгIа дика хьехамча а ва из. Дуккхаза а тийннад цунна совгIаташи премеши.

А. УРОЖАЕВ.

Оренбургски газови

«1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара оттадаьча Керттерча лостамаш тIа» «Оренбургски газоконденсат йоаллача моттига ларда тIа газ яккхараи чакхъяккхараи йоккха промышленни комплекс дIахо а хьаяра» декхар оттадаьд.

Из декхар кхоачашдара деш долчох АПН корреспондента дехарах дувц «Оренбурггазпром» яхача Ерригсоюзни промышленни объединене начальника Юрий Вышеславцева.

— Цхьайтта шу хьалха, 1966 шера гурахьа, Оренбурга 40 километр гаьна уллача тохкамаш деча буровойга газо кIеж техар. Цига лаьттан ченашка тохкамаш деш хиначча геологий болх толаме чакхбаьлар. Царна корайир конденсати, сероводороди, кхыйола химически промышленноста маьхе компоненташи чуйоагIаш дола «сийна доагор» доалла йIаьхий моттигаш.

1969 шера бурув тохара оттаяь хьалхара вышкаш IоегIар, ши шу кхы даьлча хьалъе йолаелар газ чакхйоаккха завод. 1974 шера февpале цо арахийцар цIенъяьча газа хьалхара эзар кубометр, хIаьта марте — саьнгала хьалхара тонна. Массехк бутт баьлча комплекса хьалхарча аргIа проектни низ караберзабир—шера 15 миллиард кубометр газ.

Иштта низ бола шоллагIа аргIа болх бе йолаялийта цхьа шу совгIа ха ийшар. Оренбургски аренашка Урал яхача хин шинна оагIорахьа 150 совгIа скважина, газ гулъяраи хьалхара кийчо яраи ялх установка, газ чакхйоаккха завод, газоконденсатопроводий система, ремонтно-гIишлон, энергетически, автотранспортни, кхыйола объекташ чуйоагIа йоккха промышленни комплекс хьалйир.

ДикагIйолча оборудованеца Iалашъяьй комплекс. Промысловни установкаш йизза автоматизаци яь я, царна пультаца кулгалду. Шера пхиъ миллиард кубометр газа низ болча хIара установкана цхьан сменагIа 12 саг ва гIулакх деш. Иштта заводе а лакхача боарам тIа я автоматизаци.

Комплекс хьалъеши проект оттаеши боккха теркам тIабахийтаб гонахьара Iалам лорадара. Урали Сакмарaи яхача додача хишка промышленни хиш дIакхувсаргдоацаш чIоагIо яьй, иштта лоадама хургъяц фега аратувса зуламе веществаш. ХIаьта цIендаь хиш лоаллаха дадача юртбоахама лаьташка дIаухийтаргдолаш да.

Оренбургски комплекс хьалъеш, ма-харрь, дуккха капитальни вложенеш дIаяхийта йийзар — из хьалъе йолаелча денз 1,2 миллиард сом дIадахар. Бакъда из деррига а сиха юхаметта оттаргдолаш да. 1976 шера комплексо мехка 30 миллиард кубометр газ лургья. Францеи ФРГ-ен цхьана хьанийцача йоаккхар миссел я из. 1976 шера денз «Оренбурггазпром» яхача объединене хIара шера 200 миллион сом пайда лургба.

Оренбургски газ Куйбышеве, Москве, Татаре кхоач. Углеводородни конденсати кхыйола химически бедали трубопроводашка гIолла Башкире Салаватски нефтехимически комбинате дIайода, хIаьта бIаь эзараш тоннаш газови саьнгал—минеральни удобрене хьаяра эггара маьхе йола бедал—28 адресагIа дIайохийт.

1977 шера болх бе йоалургйола комплекса кхоалагIа аргIа хьалъяь йоалаш латт. СССР-а, Болгаре, Венгре, ГДР-а, Польшай, Румыне, Чехословаке низацеи средствашцеи хьалъеш латт Оренбург — СССР-а Западни доазув яха газопровод. 1978 шера 2750 километр бIаьха болча наькъагIа вежарашха йолча мехкашка дIаухаргья газ.

Тха объединене гIишлон организацей бoлхлошца цхьана 30 эзар саг ва къахьегаш. Дуккхабараш баьхкаб укхаза цу тайпарча мехка дуккхача районий предприятешкара. ДуккхагIча даькъе кагирхой а болаш, дуккхача къамех латтача тха коллективо лакхъяьй къахьегама овсарле. Производства дикагIйола методаш а къахьегама Iилман организаци а юкъеяхьаро торо лу гIулакх дара зонаш шеръе, массехк професси Iомас. Из бахьан долаш шин шера 300 саг балхара мукъаваьлар, цо торо елар шоллагIча аргIа объекташ квалифицированни болхлошца Iалашъе. ХIанз 700 саг балхара мукъаваргволаши кхы тIа а кийчвергволаши балхаш чакхдоахаш да, цудухьа кхоалагIа аргIа болх бе йолалуш дукха эшаргбац болхлой.

Дика къахьийгача, цунга хьежжа дика алапи а лу. Тха объединене юкъера лаьрхIача бетта доагIа алапи 200 сом да, хIаьта квалифицированни операторий дар 250—270 сомага кхоач. ИттлагIча пятилетка къахьегаме хьалха латтачарех ва буровой мастер — Анатолий Павлов. Из керте латтача бригадо эггара сихагIа бурув а тохаш, 19 скважина болх бе йолаялийтай. Балха толамаш дахарах Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай цунна. Газ йоаккхача оператор волча Мусин Алика дика Iомаяьй чоалхане оборудовани. Шийна мел ховр къонача болхлошта дIахьех Мусина, пхиъ оператор кийчъяьв цо. Саьнгал йоаккхача заводе воккхагIвола оператор Федоненко Сергей дика вовз заводе. Цун бригадо социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай, цунна еннай комсомола областной комитета Сийлен грамота.

(АПН).

Хабаровскера молхаш

Хабаровски химико-фармацевтически заводо шин продукцеца Iалашъю СибарегIен, Дальни Востока городаши юрташи, цхьайола союзни республикаш. Цул совгIа, цо молхаш кхухьийт Болгаре, Чехословаке, Вьетнаме, Монголе, США, Франце, ФРГ, кхыча мехкашка.

...ДIакхухьийта отдел. Молхай аргIанара парти Монголе яхьийта оттадаь документаш кийчдаь даьннад укхаза хIанза.

— Тха предприяте, — яхаш дувц экономиста Иванова Тамарас, — дуккха шераш хьалхагIа деиз кхухьийт Монголе хлористи кальций, антибиотикаш, човнаш тIа хьерчаю хIамаш.

Дальневосточни завода продукци селлара чIоагIа хьашт хилар фу бахьан долаш да? Массазарча молхайл совгIа предприяте арахец шин тайпара продукци — тайгерча баьцех яь настойкаши молхаши. Дальневосточни хьунашка тIабоалаш ба гIорбаьнна вахара овла — женьшень а, хIаьта иштта цун «кхоачарленаш» а— лимонник, элеутерококк, аралия, заманиха, кхыяраш. Цига бахача наха дуккха ха хьалхагIа деиз пайда эц царех дарбан гIулакха. Медикашта гучадаьннад, цу «дезалах» йолча еррига баьцаша кIаьдвалар дика дIадоаккхаш хилар, дуккхача первни лазарашта дарба деча хана уж пайдана хилар. ХIара шера дуккхагIа хоатташ я уж.

Технологически процессаш даим эргайоахаш тоаю Хабаровскерча химико-фармацевтически заводо. ХIанзара автоматически станокаши линеши я укхаза болх беш, дуккхагIа йолча участкашкара къахьегам берригa а механизаци яь ба.

ИттлагIча пятилетке производственни мощносташ шеръе, болхлошта къахьегаран салаIараи кхы тIа а паргIатонаш вIаштIехьъяха лаьрхIад.

Евгений БУГАЕНКО,
АПН корреспондент.

БОЛХ ДИКА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА...

«Малгобекнефть» НГДУ скважинашта капитальни лаьттан кIалей ремонт еча цехе къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлна я прораб И. М. Ищук керте латта вышкомонтажникий бригада. Мехкдаьтта даккхара план кхоачашъяр дукххача даькъе тийша да скважинашта капитальни ремонт яр кхетамца вIаштIехьдаккхарах, хIаьта скважинашта еш йола ремонт ханнахьа йистеяккхар дукххача даькъе тийша да оборудовани вIашагIъяккхара а вIашагIйоллара а болх дика а сиха а барах. Монтажно-демонтажни балхаш лерттIа дIададхийтара керттердар— ханнахьа объект е площадка кийчъяр, вешта аьлча болх хьовзам боацаш дIабахийтара дика кийчдаь хила деза объектана тIадолха наькъаш, хий Iалашду линеш, бувзам, электропередачей линеш, кхыдараш. Уж деррига балхаш кхоачашду скважинашта капитальни лаьттан кIалеи ремонт еча цеха вышкомонтажникашеи электроцеха вышкомонтажникаша - электромонтерашеи.

Уж шийна тIалатта деккараш бехктокхамс хилар дика кхета а деш прораба И. М. Ищука кулгалдеча бригадас ший ханнахьа кийчъю капитальни ремонт е еза скважинаш. Ший бехкагIа ремонтникий балха тIа цу бригадас хьовзам хилийта моттиг нийсъеннаяц. Мишта вIаштIехьдаьннад цун скважинаш ритмично хьалъергйола гIулакх де? 1971 шерага кхачалпа И. М. Ищук керте латтача бригадерча вышкомонтажникаша повременно-премиальни системагIа алапи ийдора. Буровой хьалъяь ялацар бригада цхьа бутт совгIача хана мара, хIаьта шера хьалъеш йола буровойш 7—8 мара хилапар. Цудухьа бригада коллектива хьалхашка этта декхар дар монтажно-демонтажни балхашка дIайода балха ха кIезигъелга.

1971 шера къахьегамах сдельни алапи тергдолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхар цу бригадана. Де дезача балхашта нормировани елга а эргадаьккха тоадир. Цул тIехьагIа буровой хьалъярга дIайода ха 12 денга кхьчар. Цох кхоачамбаь Iанзар бригада. Цув кулгалхочо И. М. Ищука бригада коллективаца цхьана тIагIертта къовсам лоаттабу технико-экономически хьокхамаш тоадара, буровой хьалъярга дIайода ха тIа-тIа кIезигъяра, цунга дIадодаш дар кIезигдара. Иштта вышкомонтажникий бригада къахьегарах къахьегама овсарле лакхъяра шера задани толамца кхоачашъяьй. Производственни программа 110 процент совгIа кхоачашъяьй. Духхьала итт бетта баь пайда 12 эзар гаргга сом хилар.

Мишта вIаштIехьдаьннад бригада иштта башха-дика къахьегама толамаш даха. ШIаьхха вIаштIехьдаьнна хIама дац из. Бригада къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхара дукха организаторски болх баьб бригада кулгалхочо. 22 шера цу балха тIа Iоаяьча опыто новкъостал дир цунна цу даькъе. Коллектив барт болаш хилийтара, болхлой дIа-юха бувлаш хувцалургбоацаш гIулакх дара, хадданза дикагIйола опыти методаши балха юкъекхахьара дукха къахьийгад И. М. Ищука.

Ший бригадерча болхлошта цо хьалхашка оттадаь керттера декхар да царга шоай болх кIоаргагIа бовзийтилга. ДикагIйола методаш караерзаелга, дешилга закон а хинна дIаэттад укхаза. Бригаде мел бараш дешара-курсовой комбинате дийша баьнна ба. ХIанз экономически образоване школе дешаш ба уж. Бригадерча хIара шоллагIволча болхлочо хIана ерзаяьац аьнна шоллагIйола балха говзал караерзаяьй. Иштта болх вIаштIехьбаккхарах укхаза кхерамзлен техника телхаеш моттигаш нийслац. Цудухьа нийслагIча пятилеткагIа цхьа моттиг нийсъялийтанзар бригадерча болхлоша шоай бехкагIа балха тIа хьовзам хилийта.

Дукха болх бу бригадира И. М. Ищука бригадерча болхлой къахьегамеи технологически дисциплина тоаяра. Цох а доккха беркат даьннад. Бригадерча болхлоех саго прогул яь, корта бохабу малар мелна е производственни дисциплина толхаяь моттиг нийслац. Иштта йолча бригадерча болхлоех 80 процент бараш кадрови болхлой ба, вешта аьлча из бригада вIашагIъеллача денз цига къахьегаш ба уж. Бригадерча болхлоех 40 процент бараш 12 шерал дукхагIа цу бригаде къахьегаш ба, хIаьта 50 процент бараш диъ шерал дукхагIа цига къахьегаш ба.

Вышкомонтажникий бригадана керте латтача прораба нов. Ищука болхлошта юкъе дукха кхетама болх бу, хадданза тIахьожам лоаттабу балха дикал лакхъяра, даим хьожаш хул из болхлошта эшачунга. Цу гIулакхо вIаши кхотаяь барт-цхьоагIо йолаш хилийтай бригада. Цунга хьежжа тIа-тIа тоалу цо доаха къахьегама толамаш. Бригадас дика вIаштIехьбаьккхаб материалаш, инструменташ кхояра, царех бизза пайда эцара болх. Цкъа пайда ийцача хих, нагнетательни линеех шозлагIа пайда ийбу. Дукха тайп-тайпара материалаш кхою. Уж балхаш дар бахьан долаш нийслагIча пятилеткагIен укх шерен 50 эзар гаргга сом кходаьд бригадас.

Вышкомонтажникаша балха ха зехьа йоаеш цхьа моттиг нийсъеннаяц. Балха ханах бIаь процент пайда эц.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалатташ хиларца белгалбаьнна ба вышкомонтажникаш А. А. Бирюков, А. Б. Алероев, С. М. Мункаев, В. И. Коломицев, А. Г. Галиханов, кхы дукха бараш а.

Ю. БАЛАШОВА,
«Малгобекнефть» НГДУ къахьегамеи алапеи отдела начальник.

Грозненски района «Атагинский» совхоза механизатораша ткъоалагIа февраль кхачалехьа ерригача трактораршта, кхыча юртбоахама техникана ремонт яь бовла дош деннад. ХIанзле 35 трактор ремонт а яь линейке дIаоттаяьй, вож йиъ трактор а йиллача ханал хьалха йистеяккха лерхI цар. ТIехьатувса техника дукха хIама ца эшшаш ерригa ремонт яь кийчъяьй.

СУРТАШ ТIА: ремонт еча даьха къахьегама толамаш механизатораршта дIадовзийташ ва мастерске заведующи А. Гайтамиров, мотора ремонт еш ва къона тракторист, комсомолец Р. Тасуев.

И. ПЛИЕВА тексти суртащи.

БОАХАМГА НИЗ БОЛАШ ЛАТТ

Паччахьалкхенна доккха зеваш а деш даим тIехьаюсараш юкъе йолаш хьайоагIар тха совхоз иттлагIча пятилетка хьалхара шу тIаккхачалца. Лоха бар ялатеи техническии культурай хьувкъам, кхоачашъяцар паччахьалкхенга хьайбай продукци йоххара планаш. Кхоачамбоацараш дIададхара берригa теркам тIабахийтар боахама партийна, профсоюзни организацеша, администраце нийслагIча пятилетка тIехьарча шерашка. Шоай деккарех лоархIа ца бу производственни участкай дукхагIа бола кулгалхой дIа а баьха царна метта опыт йола, дийша нах, коммунисташ оттабир.

Боккха теркам тIабахийтар хий дехка лаьтташ шердара, минеральнии органическии удобренеех, техниках дикагIа пайда эцара, хадданза леха а лехаш балха юкъекхахьа йолайир юртбоахама культурай хьувкъам, хьайбай продукци алсамъяккха йиш хулийта торонаш, шерра йоаржайир къахьегамхошта юкъе социалистически яхь. Боахама экономика дегIайоалае цу гIулакхаша доккха новкъостал а дир.

Иштта, 1971 шера боахама 900 эзар сом совгIа зе хиннадале, 1974 шера — 400 эзар сом мара хиланзар, хIаьта 1975 шера — 218 эзар сом.

Къаьстта дика болх бир оаха соахка. Кхоачащдир иттлагIча пятилетка хьалхарча шера хьалхашка лаьтта декхараш. Иштта, гурахьа дув ялат 2130 гектарах хIаране тIара — 26,7 центнер, хьажкIаш 625 гектарах хIаране тIара 32,3 центнер чуийцар. Цу гIулакхо торо хилийтар план 3550 тонн йолаш паччахьалкхенга 4600 тонн ялат дохка.

Хьинаре къахьийгар шекара свеклаш кхеераша а. План 230 центнер йолаш 325 центнер шекара свеклаш чуера цар хIара гектара тIара.

Дог гIоздоаккхаш да хьайбаш леладерий хьокхамаш а. Цар тIехкхоачашйир паччахьалкхенга шура, дулх дохкара планаш.

Цу гIулаккаша, совхоз вIашагIъеллача денз эггара хьалха 261 эзар сом пайда бир.

Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар тха совхоза дикагIболча къахьегамхоша хьажкIаш лелаеча С. Баштарова, дояркаша СССР Лакхехьарча Совета депутата М. Умхаджаевас, М. Бадуевас, П. Темирбулатовас, М. Хбилаевас, З. Хатуевас, дукхача кхычар.

С. Баштарова соахка хIара гектара тIара 40 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера, план 27 центнер йолаш, хIаьта М. Умхаджаевас хIара кхоабача Iаттагара 4602 килограмм шура яьккхар, социалистически декхарегIа 3500 килограмм мара яккха ца езаш хиннача.

Лакхе дийца хьокхамаш кхы а дикагIа хила мегар хьувкъам, хIаьта хьайбай продукци алсамъяккха йиш хулийтача торонех бизза пайда ийца баларе. Хьайбаш леладаро хIанз а зе ду совхоза. Иштта, цхьа центнер шура яккхарга 27 соми 55 кепиги дIадахар соахка план 25 соми 96 кепиги йолаш, хIаьта цхьа центнер дулх даккхарга планал совгIа дукха ахча дIадахар.

Из тайпа хIама кхы ца хилийтар духьа цхьаьца мероприятеш чакхйоахаргья оаха укх шера. ХIара бетта, квартала план кхоачаш ца йича ца доалаш, цхьайолча хана лерттIа дарстанза дола хьайбаш дIачутел оаха дулха. ХIаьта цу гIулакхо зе а ду.

ДIахо йодача хана цу тайпара хIама нийс ца далийтар духьа укх шера хьалхарчеи шоллагIчеи кварталашка паччахьалкхенна дулха 20 — 25 эзар боабашк дIалургья оаха.

ТIаккха тха йиш хургья хьайбаш дикагIа дорстаде.

Шурей дулхи даккхара керттера лостам болаш я тха совхоз. Цудухьа хIара шера дукха тайп-тайпара доакъараш эш тхона. ТIехь тIайоагIача хана доакъар кхоачам хиллал Iалашде йиш хургйолаш доакъара культураш, баьцаш дIаюв кхаш шерде лерхI оаха. Иштта, укх шера кхы а 200 гектара тIа культурни даьгIенаш вIаштIехьъяха лерхI оаха.

ИттлагIа пятилетка чакхйоалаш планагIа 3500 хьайба хургда тха боахаме, хIаьта паччахьалкхенна дIалу шура 5000 тоннага дIакхоачаргья. Иззал хьайбаш леладара тоъамболаш помещенеш яц боахаме. Цудухьа хьае лерхI 1200 бежан леладе торо хургйола хьайбай комплекс.

Дог гIоздаьккхар тха къахьегамхой КПСС Центральни Комитето СССР беррига къахьегамхошка дайтача письмос. ХIаьта киевляний патриотически болам хьал а лаьца, Грозненски района хьайбаш леладераша республика беррига фермай болхлошка даьча кхайкарала жоп а луш соахка дIаенначул 100 тонн дукхагIа шура дIаяла декхар тIанийцад тха хьайбаш леладераша укх шера. Из дош кхоачашде йиш йолаш да: кхоачам хиллал силос, гIожа доакъар.

БIаьстан балхаш толамца чакхдахара тIатеIIа кийчо еш ба совхоза механизатораш. Дукха хIама дисадац техника тоаяь яккхара. Кхашка органически удобренеш дIаккухьаш, хина системаш тоеш, кхыдола балхаш деш латт хIанз.

А. МУСАЕВ,
Урус - Мартановски района «Горец» совхоза директор.

Доазол дехьара

Йоккхача хьун зIамига фусамнана

Конго яхача хин йисте ядача джунглешка дукххача хана деиз дахаш да наггахьа мара доаца хIанз кIезига техка долча Африкерча халкъашта юкъера цаI — пигмеяш. Лохача дегIара бола уж нах (пигмеях вола саг 1,5 метрал лакхагIа хилац) дика Iемаб тропически хьун хьалашка баха.

Вай хана Африка центральни районашка — Габона, Конго, Заира, ЦАР-а территоре тIа — пигмеяй дуккха фунаш дах, цар вахар а мотт а тара бац лоаллаха бахача пилотийи бантуи метташтеи Iаьдалаштеи. Конго, Убанги яха хиш долхача даха хайшад бинга, акка, баква, бакола яха пигмеяй фунаш. 40 эзар саг гаргга мбути яха пигмеяш бах Кисангани (Заир) малхбоалехьа, Малхбоалехьарча Африкерча саванай хьунца доазув долча.

Мбутии бингайи юкъ-юкъе довнаш хул лоалахарча банту яхача фунашца. Цар шоай юртбоахама даьгIенаш шеръяр духьа пигмеяй доалахьа йола хьу йоага а еш лелхабу уж цигара.

Хьунашка баха пигмеяш гонахьарча дуненца бувзамаш леладеш бац, шоай Iаьдалаш дийц ца долийташ леладу цар. ХIанз а тIехь аьшк леладац пигмеяша. Цунна метта бамбук я, цунах ду урсаш, гебагIаш. ХIаьта аьшках даь гебагIаш доккхийча оакхарашта чарахье кхахьа ду.

Пигмеяй яа хIама — хьунагIара яьккхар я. Чарахье вахар яа хIама яккхарал совгIа ритуальни хьисап долаш а да. Пигмеяша яхачох хьайбаш наькъа санна еа долаши хьун доалахьеи да, хIаьта хьун доалахьа дола оакхарий доадича Iалама закон телхадеш санна хет царна. Цудухьа массахана а шоаш чарахье а хинна чубаьхкача шоай синош цIендар духьа цIераш ювз цар. Пигмеяша чIоагIа лораю хьу, из лорае езилга хьатIа мел кхувча тIехьенга дIахойт цар. Чарахье болхаш цар леладу Iадсаькх, гебагIаш е цхарал. Царех хIаране ши-ший башхалонаш я. Цхьа Iадсаькх нийце шин-кхаь дезала къонахий болх чарахье. ХIаьта цхарал хилча — дукххача наха дакъа лоац: къонахаша, кхалнаха, бераша. Къонахаша 90 метр бIаьха бола цхарал дIа-хьа оз, кхалнахеи берашеи оакхарий чулехк цу чу. Пигмеяй группа цхьа дезал санна вIаши ювзаенна общества ячейка я. Ханага хьежача хила йиш мел йолча сагах дан нанеи оал беро, хIаьта ший ханача берех — йижарийи вежарийи лоархI.

Пигмеяша шоай вахара социальни иерархи хилар а ниттта духхьал хана воккхагIа хиларах кулгалхо къоаставар а нийса лархIац. Ши-ший ханага хьежжа къоастеенача группай белгалъяьха ший хаьдда бокъонаши декхараши да. Масала, бераш цIи ювзаши из йовргйоацаш цунга хьожаши хул. Мбути яхача пигмеяшта хетачох цIи ца яьгача чарахье болхачар никъ во хургба. Белггала цхьан ханага кхаьча бераш шоай IаьдалагIа вахара никъ дIаболабеш че яьчул тIехьагIа уж бокхий хиннарг лоархI. Цул тIехьагIа цар бокъо я шоай чарахьий тоабаш вIашагIйоахка.

г. Браззавиль.

Б. ФИЛИПОВ,
ТАСС корреспондент.

Кубе чуийнна шекара тростника керда хьувкъам чуэцаш латт. ХIара денна плантацешкара керда хоамаш ух тростник хьокхачеи «КТП-1» яхача тростник чуэцача комбайнашта болх беча механизаторийн бригадаша доахя керда толамаш дувцаш. Къаьстта чIоагIа хьинар айдаь къахьегаш я Матансас провинцера 26 июла цIерагIа бригада укх шерарча сафре.

СУРТА ТIА: 26 июла цIерагIча бригадо керда котало яьккхай.

ТАСС фотохроника.

КАЛЕЙДОСКОП

«АКВАРИУМЕРА» БАНДИТАШ

Авенида да либердадерча, Лиссабона центральни проспектерча, дукххазза вIаштардаьча цхьан цIеной кораш пхорчаш деттаденна даьхача Iургех хинна догамаш доаккаш да: укх деношка банк яхьа гIийртаб укхаза.

ДIакъовлале хьалххагIа банке чуийккхав бе йоахкаш пистолеташ а гранаташ а йолаш вола ши гангстер. Бакъдар аьлча, цар теркалдаьдац цхьа лоадамбоаца, вешта чIоагIа лоархIаме дола хIама: сийрдаьннача аквариума кизгаш санна чакхса доагIаш я Iалъмате йоккхий банковски витринаш. Чухьийлхараш клеркашцара «гIулакхаш маштад» хьожаш боахкача юкъа кораштa кIал гулбала болабеннаб цу дешах сакхийна нах. Цхьанне полицега хоам баьб. Патрульни машинаш тIааха яьнпай здавена. Полицейскеша хур-хургда аьнна корех топаш чуетта йолаяь, тIаккха, банке чу а баьнна, зуламхой хьалийцаб.

Кинематографа экрана тIа санна дIайолаенна событеш сийрдаьннача банка витринашта хьалхашка гулбенна бIаьш лиссабонцаш а болаш. Дукххачар кхыметтел цу учрежденена юхе дагIача кинотеатрашка баха билеташ ца эца а лаьрхIар цига гойтараш изземо «уголовни истореш» дале а. Цу тайпара, билетех лургдола ахча кходаьд наха, хIаьта банко — къушта фос хила тарлуш хинна ворхI миллион эскудо.

Лиссабон.

В. РЕЗНИЧЕНКО,
АПН соб. корр.

●

НАЬКЪАШ ВIАШАГIКЪАСТАЧА ГIОЛЛА ТIЕХВОАЛАШ — ДУIА А ДЕШ

Ше водча ухарий дукха за йоацаш чIоагIа йовхо яьхьайзав Линкопинг яхача шведски городокера священник Хесслер. Цо отта а даь, арахийцад наькъашка гIолла лелара правилай хIара пункта хьакъехьа даьлага кхайкаш 150 дуIа тIадола книжкилг. «ДуIий книжкилг» киса леладергдолаш да. ХIара дуIа лоаца да, хIана аьлча машин лехкача хана хабар дукха дIаьхдаь кхайка йиш яц Лакхерчунга. Автолюбитела наькъа моаршала арахийцача дуIай книжка маIан миштад ховрга, нагахьа санна «салоIачеи транспортии новкъарленаш дукха йолчеи моттигашка долхача наькъашка гIолла водача хана хатар хуле» а аьнна яздаьча цхьан дуIах, Цу тIа йоах: «Везан даьла, хьалхавала догъоттарах лоравелахь со. Сабар доссаделахь сона чу. Укх гIурта юкъера вала низ балахь сона. Амин!»

(АПН).

●

СЕНАХ КХЕР АВСТРИЙЦАШ

Дукха ха йоацаш общественностага хаттараш даьд Австре. Укх тайпара оттадора хаттар: эггара хьалхарча аргIанна австрийцашта дагадаьлар е дагадоаллар фуд?

Хаттар даьрех аханел совгIа бараша хьакхайкадаьд, эггара чIоагIагIа шоаш кхерар городий улицашкеи автонаькъашкеи хатар хилар да, аьнна.

ДIахо, балха моттигех довлари хьаде хIама а доацаш айлаюкъе бисари. Австре гражданаш иштта чIоагIа кхер инфляцехи болх бе цамогаш бисарахи.

Юххера а, австрийцаш кIезига унзара баьхабац хIанз каст-каста банкаш, сберегательни кассаш, квартираш, улицашка гIолла дIаболха нах бовхаш нийслуча моттигаш а.

Вена.

Ю. ШАПОШНИКОВ,
АПН. соб корр.

●

КХАЛНАЬХА БОКЪО

Уттар Прадеш яхача индийски штатерча Теран яхача районе саг йитара леладеш ширача замалахьа Iаьдал да. Цу гIулакха хаддаш дола дош ала бокъо яр кхалсаг мара яц. Цу гIулакха цхьанна даькъе вац мар. Саг ютача хана бер дукха болх бац. Нагахьа санна сесаго мар вутилга соцадаьдале, нах дукхагIа леллача метте платанови га дIайогIа, цунна гонахьа кхозза юбаккха, церг теха цу тIа шиннахьа сек даккха деза цо. Цул тIехьагIа мукъаьннарг лоархI из, кхыча сагага маьре яха мукъа я.

Дели.

Е. ШУБИЧЕВ,
АПН соб. корр.

●

ЧАКХ ЦА ДАЬННА КЪОАЛ

«Аэронавес дель Перу» яхача частни авиакомпане самолет гIатта массехк сахьат мара дисадацар таможенникаш мухьага хьажа болабеннача хана. США шин гражданина «шоай доалахьара хIамаш» лоархIаш дIаязъяь хинна тюкаш цар хьаьстача, цецбаьннача латтийсар уж. Цар чу доаллар ширача перуански замалахьара нийсдаь Iодилла 60 предмет, керттерча даькъе индейций керамически хIамаш.

(АПН).

МАССАЗА А ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА ХИЛА

«СЕЛЬСКИЕ ЗОРИ» ЖУРНАЛА 1977 ШЕРА ФЕВРАЛЬСКИ НОМЕРА ОАГIОШ ТIАРА.

РСФСР юрта боахама Министерства Къилбаседа Кавказеи Центральни Черноземьяи зонашта лаьрхIа арахецача 1977 шера февраль беттарча «Сельские зори» яхача зональни Iилман - производственни журнала тIара йоккхагIйола моттиг юртбоахама тайп-тайпарча доакъошкарча къахьегамхой толашагIа йола опыт ювцаш я. Шеко йоацаш, из дешарий уйла тIаозаргья «Юрташкарча кадрашта — знанеши говзали» яхача КПСС Ростовски обкома секретара И. Солдатова язъаьча йоккхача а лоархIамеча а статьяс.

Дешарашта пайдана материалаш кIезига корайоагIаргьяц «Специализаце керда горизонташ: боахамашта юкъера кооперации агро - промышленни интеграции» яхача разделера. Къаьстта могаю оаха «Комплексаша темпаш лакхъю» яха Российски Федераце юрта боахама Министерства Къилбаседа-Кавказски района Керттерча территориальни производственни управлене начальника Ю. Горбунова статья лаьрххIа уйла тIа а йохийташ еша. Авторо маярра ювц тайп-тайпара хьайбай продукци яхара, бежана, хьаккий, устагIаи дулх дахара, шура, кхыйола продукташ яхара, фуаш гулдара экономически эффективность лакхъяра йоккхийча специализированни комплексай хьалха латтача коллективай балха практика.

«КIай дошув» кхедеча говзачий опыт йовзар чIоагIа пайдана да дуга леладерашта. Цу хьакъехьа ма-дарра дувц «Дуга кхедарах боала пайда» яхача КПСС Адыгейски автономни области Теучежски райкома секретара Ю. Тарасова статья тIа. Районе дикагIа болча дуга кхеерий балха практикера дика масалаши факташи кхувл авторо.

Кхаш леладерашта долча новкъостала журнало кепатох «Кхаш леладечун календарь» — «БIаьстан юкъе дIадувча ялатий — йоакхо, кхоачамаш, белгалонаш...» яхаш керте гIолла даь юкъара цхьа йоазув а долаш йолча материалий подборка. Уйла тIа а йохийташ йийшача пайдана хургья «Дикал лакха йолаш» яха И. Колосова, «Квадраташ тол» яха И. Оксененко, «ГIаьххьача боараме листал йолаш» яха А. Разиваева, «Шекара свеклаш дIаювргйолча лаьтта» яха И. Доценко статьяш.

Вай дукххача боахамашка кхаьта севообороташ лелаю. Цо йиш хулийт лаьттах пайда дикагIа эца, цунгара пайда дукхагIа баккха. Цу опытах дувц «Севообороташ кхотаярах боала пайда» яхача разделе кепатехача статьяш тIа.

ДIайийна хIамаш зуламдергехи лазарехи лораяра практиках лаьца яяь материалаш корайоагIаргья шоана «Лора а деш лаьтта леладар» яхача разделера.

«Племенной гIулакх» яхача рубрикана кIалхара «Дулхала хиларен чIоагIа конституции» яха Донской юртбоахама института директор, ВАСХНИЛ-а академик П Ладон керте а волаш авторий группо, «Кердача техника дIадехарах» яха лоамашкарчеи лоамашта юхерчеи юрта боахама дешашта йолча Къилбаседа - Кавказски Iилматохкама института воккхагIа волча Iилман болхлочо, юртбоахама Iилмай кандидата Л. Осипяна статьяш ешанза ма Iелаш.

«Сомийн комсийн бешамашка» яхача раздела оагIошта лаьрхIа уйла тIаяхийта еза сомийн комсийн бешамаш леладераша. Теркал елаш «Лоамашка сом кхебар» яха лоамашкарчеи лоамашта юхерчеи юрта боахама дешашта йолча Къилбаседа - Кавказски Iилма-тохкама института директора Б. Торчиновеи сом кхебара отдела заведующе, юртбоахама Iилмай кандидата А. Олисовеи, хIаьта иштта «Шера-шера сом телийтара» яха Дагестански юртбоахама института сом кхебара кафедра заведующе С. Абдулкадыровеи доцента декхараш кхочашдечо Ш. Батырхановеи статьяш.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала корреспондент.

КХОХКАМ КIАЬДБАРА МОАСТАГIИЙ АНТИСОВЕТСКИ УЙЛАШ

Тайп-тайпара общественно-политически строяш йолча паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашка конфронтацегара кхохкам кIаьдбаргахьа техача голо чIоагIа воздействи ю дерригача дунен тIарча дукхача бахача наха. Из дика хет машара тIехьарча цIена дог-уйла долаш мел бараштa. Цхьабакъда цо цу цхьан ханна дорха духьале хьоаю тIема конъюнктурах, дIахо герзаш Iоадарах. дунен халкъашта юкъе кхохкам латтарах керда доккхий пайдаш телилга, шоай доал лоаттадара торо хулийтилга, халкъашта духьалара шоай планаш чакхъяхара аьттув бола хьалаш хулийтилга лоархIаш долча гIозарашка.

Укх тIеххьарча хана США-рча, ФРГ-ерча, Англерча, НАТО кхыча мехкашкарча реакционни гIозараша тIа-тIа дукхагIа кхайкаду «кхохкам кIаьдбелга» перспектива йоацаш хиларал совгIа, кхыметтел Малхбузенна «зуламе» а да, яхаш, хIана аьлча, йоах цар, цо Советски Союза совленаш лу, СССР-о пайда эц цунах ший герзашцара низаши тIема потенциали къайлагIа Iоаяра хьалхашка уттаеча цхьа фунехк даьча пордона меттел. цу тайппара НАТО мехкаштеи кхыча паччахьалкхенаштеи «Iоажала кхерам» тIа а тоссаш.

Цу тайпарча пропаганда юхьиг лархIа мегаргдолаш дар, масала, Малхбузенна тIалатташ бола «советски кхерам» хIанз, кхохкам кIаьдбечеи переговораш ечеи хана, «дунен шоллагIа тIом чакхбаьнначул тIехьагIа цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагI а бенна дIаэттаб» яьхача Европерча НАТО герзашцарча низий главнокомандующе американски инарала Хейга дукха ха йоаццаш даь къамаьл.

Иззаморг да «ФРГ-ен Малхбузен Европа кхыча мехкийн доазонашца айхха оагIув болаш йолча районашка советски бIу кхерам къаьстта чIоагIа тIатоссаш алсамбоаккхаш латт» яхаш книжка дешараш кхерабе гIертача, дукха ха йоаццаш Англе арадаьннача «Европейски оборона кризис» яхача книжка автораша дувцар а.

Цу тайпара пропаганда опытии режиссерски кулгаца еш я, бокъонца хаьдда хьаувттаеча, керттера яраш Советски Союзе тIема производство боарам боацаш лакхлу, герзашцарча низашка дIаухийта ахча хадданза алсамдоах. эскареи флотеи бIу дукха вIашагIбетт, кхыча мехкий территореш тIа тIема базаш ехк яхараш а йолаш йолча тезисаштеи аргументаштеи гоннахьа еш я из.

Уж хабараш корта боацаш хилар гуш да. КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, американски политически обозревателя Дж. Кингсбери-Смита хаттараштa ше жоп луш, бе боагIача тайпара мах бир цу тайпарча хабарий, «Советски Союзо цхьаннена а кхерам тIа а тувсаш, «цхьаннех а лата дага йолаш а яц. Шоашкара хьадагалувцача кхерамашца шоаш унзара ца а доахаш, корта болаш, лаьрххIа ювца еза хIанз латташ йола проблемаши торонаши» аьнна цIаьхха а хьа а кхайкадаь.

ХIаьта машара бокъонца болча кхерама хьакъехьа аьлча, из эггара хьалха Малхбузен цхьадолча гIозараша леладеча гIулакхашкара лаха беза. Массанена а ховш да, США-и НАТО цхьадолча кхыча мехкашкеи хьаь ядерни арсенал, кхийтта моттиг хIалакъярга диллача, 1945 шера аьхки Хиросиме «Энола Гей» яхача американски бомбардировщико чутехача атомни бомба низал ши миллионазза йоккхагIа йолга. Алхха Европе атомни тIема кхоачамца 7000 гаргга единица я НАТО блока. Алхха укх тIеххьарча 10 шера США-с тIема гIулакхашка дIадахийтад 1 триллион доллар совгIа ахча. Герз кара а долаш 2,1 миллион гаргга саг волаш доккха профессиональни эскар леладу цар, тIема техникеи герзаши хадданза Iоаду, гаьнарча кхыча мехкий территореш тIа шерра дIа-юха йоаржаяь тIема базаши плацдармаши лелаю. Масала, Малхбузен Европе 300 эзар совгIа салтий, матросаш, эпсараш чу а болаш бIаь совгIа йоккхий тIема базаш я Пентагона.

Малхбузехьарча державаша сихдаь герзаш хьадеш хиларо кхохкам чIоагIбу. терза низ юкъе а боахаш довнаш гIеттадара кхерам лоаттабу хаддаза. «Финляндера машара тIехьа латтараш» яхача организаце дукха ха йоаццаш кепатеха араяьккхача бюллетена тIа йоах, кхыметтел ядерни герза хIанзарча запасий доккха доацача даькъаца а хIалакдулургдар лаьттан тIара са мел доалла хIама. Тахан дунен тIа бIаьш миллионаш доллараш герзаш Iоадарга дIаухийташ латтача хана 500 миллион гаргга саг меца ва, 700 миллион саг йоазув-дешар ца ховш ва. Из зулам, йоах бюллетена тIа, дикка доккхача даькъе дIадоаккхалургда, нагахьа санна герзаш дIададахара даькъера советски предложенеш тIаэце.

Цхьабакъда кхохкам кIаьдбара моастагIаша дIахо а цIогIарч детт «советски тIема кхерама» хьакъехьа. Малхбузехьа прессаца, радиоца, телевиденеца даьтта мехкаду цIера тIа. Цу гIулакха эггара хьаьрагIа я США, ФРГ, Англе герзашцарча низий пропагандистски органаш. Европерча НАТО лакхехьарча главнокомандующе штаба общественни информаце управлени, цхьайола кхы ведомстваш. Дукха ха йоаццаш Пентагоне вIашагIъелла кхыметтел къаьстта бюро а цу тайпара гIулакхаш вIаштIехьдоахаш. «Советски тIема кхерамах» йола статьяши обзораши кийчъеш а НАТО мехкий общественни информаце органашка уж дIаккухьийташ я из.

Духхьал цу тайпара пропаганда я США-рча, ФРГ-ерча, кхыча мехкашкарча общественни информаце дерригача каналашка гIолла ер. Цуи чулацам уж яле а е кхыяле а йолча партейи группайи хьашташка хьежжа, къаьстта а 1976 шера аьхкии гурахьеи США из хиннача тайпара, хоржамашта хьалхара къовсам лаьттача ханашка, тIема - промышленни комплексо дIадехарашка хьежжа, къаьстта а законодательни органашка шера бюджети тIема гIулакхашка дIадохийтаргдари дувцача хана уттабу. Укх тIеххьарча - кIирашка из пропаганда чIоагIъялар белггаларча даькъе иштта США Iаьдала керте Дж. Картера администраци оттарца дувзаденна а да. Цу гIулакха реакционни гIозараша лийрхIар кердача президента ше дош деннача тайпара стратегически наступательни герзашта доазув оттадара хьакъехьа Советски Союзаца еча переговорий тIехьаьккха уйла яра а хIаьта иштта США тIема бюджет цхьадолча даькъе кIезигъяра а тар ма лу чIоагIагIа новкъарле елга дар.

Кхохкам кIаьдбара даькъе хIанзле яь соглашенеш юкъагIа яхара политика кхерам геттара дика гуш ба. Дерригача мехкашкарча миллионаш болча наьха кхетам, хьашташ, лоIам теркал ца а беш, дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка дIахо хургйолча прогрессана новкъарле е, машар шекои, тешам бовра, вIаши кхерам тIатувсара позицешта юха тIабигa гIерт кхохкам кIаьдбара моастагIий.

Том БЕЛАЩЕНКО,
I ранга капитан.
(АПН).

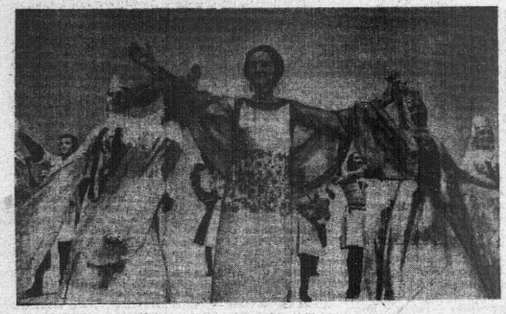

Грузински ССР. Вай мехка а доазол арахьа а чIоагIа лоархIаш я Грузе халкъа халхара Паччахьалкхен академически ансамбль. Цунна кулгалдеш ба СССР халкъа артистащ, СССР Паччахьалкхен премейи Шота Руставели цIерагIча премейи лауреаташ Н. Рамишвили И. Сухишвилин.

ХIанз коллективо кийчъю керда программа. Цул тIехьагIа из гастролешка гIоргья Средне Азе республикай городашка, тIаккха Японе.

СУРТА ТIА: ансамбла художественни кулгалхо СССР халкъа артистка Н. Рамишвили.

А. СААКОВЕИ
С. ЭДИШЕРАШВИЛЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

МАЦА ХУРГЬЯ ДЕШАРА БАЗА?

СОВХОЗ-ТЕХНИКУМА ТОЛАМАШИ ЭШАРАШИ

Дукха саготонаш ера укх дешара шеро Наьсарен совхоз-техникума педагогически коллективанеи кулгалхоштеи. Укх Iай эттача шелало ма-дарра хьагучадаьхар дерригa кхоачамбоацараш, белгалдир де дезараш, эшараш. Уж дувзаденна дац паччахьалкхеп планаш задапеш кхоачашъярца. Цу хьакъехьа, эшараш дуккха дале а, стабильни болаш хьабоагIа боахам 1970 шера биллача денз. Къаьстта дика каьлар совхоза кулгалхой а цун болхлой а чакхдаьннача шера: юкъера лаьрхIача гектара тIара 24 центнер эцаш чуийцар ялат, дика хьийкъар кхийола культураш. ХIаьта хьайбай продукци яккхара планаш а йизза кхоачашдир. Укх шерарча хьувкъама а тешшамс база Iалашъе гIерташ, хьинар айдаь къахьег совхоза болхлоша.

Цхьабакъда цунах дац керттера къамаьл, уж толамаш совдахара дукха новкъарленаш хьалхашка увтте а. Совхоз-техникума хьалхашка латта керттера декхараш — юрта боахама хIанз укх сахьате чIоагIа эшаш бола юкъерча звенои специалисташ кийчбар. Уж моллагIаш бараш а боацаш; юрта боахаме хьалха латта теории методаши кIоаргга йовзаш бола, партеи правительстваси дIало йодача хана юрта боахам айбара даькъе хьалхашка оттадаь деккараш дизза кхоачашдара эша: знанеш а балха практика а йолаш бола къона специалисташ кийчбар. Мишта вIаштIехьдоаккх совхоз-техникума педагогически коллективо шоашта хьалхашка латта уж лоархIаме декхараш кховчашделга? Хьалхе ала доагIа цу хьакъехьа дукха кхоачамбоацараш да, аьнна. Хьехархой коллектив цу деца бехке с хIама дац са, керттерча даькъе шоай болх дика бовза, из дукха беза нах ба къона специалисташ кийчберaш. Техникум яьккха а баьнна вай мехка дуккхача моттигашка къахьегаш болча къоначa специалистий тешал деш дукха письмош ух педколлектива цIерагIа. Дика кхетам беина, говза специалисташ ба шун выпускникаш, яхаш могабу уж цу письмош тIа боахамий кулгалхоша.

Цхьабакъда, педколлектив мел говза яле а дешара классе вагIаш ладийгIар практике довзаш ца хилча дега ма-ретта специалист хургвац Из массанена а ховш да. Дешара заведени яьккхачул тIехьагIа юрта боахаме болх беш хьаIов практика. Массехк шу деза къоначa специалиста хьалха латта балха методаш меттел, ше Iомаьь професси практике чIоагIъяра а. ХIаьта вай юрта боахама цхьа шу а боккхача лоаохIаме дз. Дийша бовла специалисташ кIоаргга знанеши балхе практикей йолаш хилар дIадех цо.

Укхаза хаттар отт: ший декхар дизза кхоачашдара фуд техникума педколлектива а кулгалхошта а новкъарле ер? Дешара база.

Ара вурийтта градус шелал латтар со техникуме хиннача дийнахьа. Дешара корпусе полтув Iояккха йиш йоацаш шийла яр. Низткъа мара йIовхал лацар батареяша. Техникума цIенош шоаш санна тишъенна цун гIоння йола база а. Занятеш спортзале е йиш йоацаш висар преподаватель А. Битиев. Зала чу цхьа градус шелал хилча мишта ергья уж? Къамаьл дац — дешара программа йизза кхоачашъяра дукха халонаш духьала увтт хьехархошта дешара база эсала хиларах. Керда йоккха дешара корпус хьалъеш летта массехк шу да, Из маца яргья ховш дац. Наьсарен № 432 йолча дIа-хьа лелача механизировании колоннас тIехьайоах из хьалъяьккхара ханаш. паччахьалкхено хьахийцача ахчах бизза пайда эцац. Проекта тIара а бувлаш ду наIараши кораши догIарца, чура отделка ярца дувзаденна дола балхаш.

Дукхазза оарц дийхад техникума директора района а республика а йоагI-йоагIача органашкара, цхьабакъда «ворда меттахъ йоалаш яц» — шоай доIам болчча тайпара болх бу ПМК болхлоша. Дешара базах лаьца цаI — из да.

Зооветтехникаш кийчбу техникумо. Долче, хета тарлу, хьайбашта гIулакх дара а, доакъар кийчдара а, дарба дара а хьакъехьа пар занятешка Iомадаьр практике хьахьокхаш, чIоагIдеш цхьа производственно-дешара база хила ма-езий, аьнна. Нийса да — база йолаш я. цхьабакъда миштай из? Цхьаккха тайпа техника а доакъар кийчдара технологи а, цхьаккха тайпа дешара кабинет а йоацаш я. Вешта аьлча, ах бIаь шу хьалха хиннaчул кхы дукха эргаш яц Яндаре улача ферма база: массехк довхан чудоахкаду гIишлон механизированно доакъар тела установкен. Уж а хьайбашта кхоачамхилал яц. 850 гаргга хьайба да ферме, царех кхо бIаь ах бIаь, чуIе моттиг ца хиларах, ара дз ша бетте а малх хьеже а. ХIаьта шелал эттача деношка па далийтара доахан даххача помещене чудаьхар шу кхачанза дола Iаьсий ферма болхлоша. Ара дисача доаханна лаьрхIа катехха цхьа бахьан, уж тховна кIала хилийтар духьа, толь тIа а теха ардакхах хьадаь массехк кхий да ферме. Дешара база хинна ца Iеш, производственни планаш кхоачашъю ферма из хилча хIаьта а. дIахо ла атта доапача хьала тIа ба хьайбаш леладераш.

— ХIанад шун гIулакх ишта, хьайбашта помещенеш эшилга ховш дацар шо, — къамаьл ду аз производства даькъе волча директора заместителца Б. Бекботовца.

— Тхоашта эшар тхо ховш хилар пайда бий, — йоах директора заместитела, — 1970 шера ер ферма техникума хьаяьаьлча гIоне изоляторп кхоалеи яьй укхаза. Цул тIехьагIа цхьа бIоагIа Iотоха ахча денналац тхона. Тхогара хьал ца довзаш бац районе а, юртбоахама министерстве а. ХIаьта дешара кабинеташи керда араяьнна доакъар кийчду установкаши тхо долча хургхиларах-м аз дог диллад.

Тамаш йилля хIама дар хьайбаш леладераша цу хьакъехьа дувцаш хиннар. Практике хьабаьхкача студенташта дIахьокха ТВК яха къаьна установка мара хIама дац ферме программагIа цар Iомаеш йолча кердача техникагIа. Кхыметтел кормоцех, гранулятор яц ферме. Мишта Iомабергба зоотехникаш? Кхы а воча хьала тIа да ветеринарии техникаш кийчбара хьалаш. Коа юккъе е доахан чулаттача помещене чакхйоакх цар шоай практика. Эггара кIезигагIа лаьрхIача з осеменене пункт, шурий-товарни комплекс, ЭВМ яха кормоцех йолаш хила езар техникум, студентий дешар лерттIа хилийтара. Вай мехка кхыча техникумашка из шедар долаш да. Республика юртбоахама министерстве массехказза увттадаьд техникума дешара-производственни база чIоагIъярах дола дешаш, цхьабакъда хIанззалца хувцаденна хIама дац. Ишта да, лоаща аьлча, техникума дешара-производственни базах лаьца дар.

Района кхыча боахамашта нийсса дакъа лоац совхоз-техникумо лаьттанцарен хьайбайн продукци йоаккхача. Уж декхараш кхоачашдеча совхоза болхлошта тоъал дика толамаш карагI а дувл. Цхьабакъда механизаторий, хьайбаш леладерий хьаштий йоакхо е уйла дIакхачац районе. Аз хьалха аьннача тайпара, вурийтта градус шелал яр со цига хиннача дийнахьа. Ара юккъе, цхьаккха тайпа кхоале йоацача тракторащ тоаеш боахкар механизатораш Котиков Абдул-Мажит, Гайсанов Мухарбик, Барханоев Абдурахьман, Мальсагов Руслан, ништта кхыбараш.

Дукха балхаш ду совхозе гурахьа дийнача ялаташта подкормка яра даькъе а. ДIайийнача хIамашта минеральнии органически удобренеш еххай гуйрийна культураш чуйнца мукъадаьнна лаьттaш дерригаш аьха Iолехкад механизатораша.

Иштта хIама хьадара, пятилетка шоллагIча шера аланаш кхоачашъяра низаш оарцагIдаьхача наьха дукхагIа терко е йоагIар района кулгалхоша.

С. ШАДИЕВ.

КЛАЙПЕДА—КХЫЧА МЕХКИЙ МОРЯКИЙ БIАРГАШЦА

— Клайпеда — тамашийна город. Из духхьал Iошаьръяьчара хьалъэттай, — йоах «Бранденбурга» капитана Курт Шимиске. Цун кема каст-каста доагIа торгови порте: 50-ээа совгIа денад из мухь бахьа. ГДР-ерча морякашта массаза а ха корайоагIа кердача гIирха цига бахача нах сашка хьажа, цига бахача нах хана къамаьл де — 1945 шера январе шоаш город ютача хана гитлеровцаша ерригa промышлении предприятеш, нах чуIа дуккха эланеш лелхийтай яхаш дувц, Клайпеда юха хьалъэтта ца Iеш, цун доазонаш дикка шер а деннад: тахан цига 169 ээар саг вах — тIом хьале хьалхагIа хиннарел дIазза дукхагIа.

Клайпедски гаване бIарго йиш я дунен дукхача мехкашкара морякаш. ХIара шера кхыча мехкашкара ээар совгIа кема доагIа укхаза. Ший къаьнара доттагIий санна тIаэц Клайпедо дукха ха йоацаш бIоаззлагIа причале денача «Каролия» яхача кIор увзача французски кема матросаш. «Унион Наваль» яхача транспортни компанецара да «Каролия» диъ шу дIадаьннад цо антрацит Франце вIаккхухьа. КIор кхухьача кема капитана Жак Удебе «ший» лоархI из Балтийски форда йистера порт.

— Советски Союза дерригача порташка воагIаш а санна, хоза хет укх порте воагIаш, — йоах цо. — Болх хьадда бу советски докераша. Цу тIа а Клайпеде тIехдика интерклуб а я морякашта. Цхьа — ши шу кхы хьаьлча тха кема ши бIаьзлагIа Клайпеде дар дездерг да аьнна хеташ ва со а «Каролен» ерригa экипаж а.

Клайпедски торговн порта доазол дехьарча кердача партнераштa юкъе — Мароккора апельсинаш яхьаш дена «Тойу мару» яха японски рефрижератор. Капитана Талийоси Сакая а ерригa команда а духхьашха СССР-е яр дар из. Царна хар ловш дар Клайпеде мел йола хIама. Городерча белгалагIа йолча моттигашка хьежар уж, «Летува» яхача паччахьалкхен ансамбла концерте, моттигерча промышленносто арахийцача хIамай выставке хилар.

— Тха морякашта къаьстта дезаделар, — йоах капитана Сакая, — СССР-е болхлой сий долаш лархIар: порте а городе а бIаргагургдолчча моттигашка хьалъухк производстве хьалхалаттарий портреташ.

Эдмундас ВЕЦКУС.
(АПН).

Баскски мотт ІОМАБУ ГуржегІа

ГуржегIарча Iилмахоша чIоагIа теркам тIабохийт баскай исторена, цар вахара, метта. Лингвисташтеи историкаштеи тIа-тIа дукхагIа корадоагIа баскски мотт — Малхбузен Европа территоре тIа индоевропейски боацаш алхха ше цаI мара боацар — кавказски метташта, къаьстта а картлийскичоа тара хилара бахьанаш.

Цхьан хана-замалахьа баьхача Iилмахоша а дийцад пиренейскич кавказскии иберашта юкъе меттайи историко - генетически гаргало хила тарлу, яхаш. Уж вIаший гарга лесташ хилар белгалдаьхал Мегасфена, Иосиф Флаве, Страбона, Квинтиле... Цу хьакъехьа яздаьд гуржий уйланхочо Георгий Мтацминделе (10—11 бIаьшераш). XVIII бIаьшерене гIорваьнна хиннача баскай вахар Iомадаьча немций Iилмахочо Вильгельм Гумбольдта хьаоттаьй пиренейски кавказскии иберащ хьабаьнна моттиг цаI хиларах йола гипотеза. Цунна хийттал, баскаш кавказски Иберера (Ширача ГуржегIах Ибери оалаш хиннад) хьабаьнаб, тIаккха ЗIамигача Азе гIолла дIа а баха, Пиренее дIакхаьчаб, аьнна.

Из гипотеза, хIанз цхьадола хIамаш нийсдаьчули IотIатехачули тIехьагIа, хетаргахьа, баскаши цар моттн хьабалара хьакъехьарча кхыча теорешта юкъе эттара бакъ яр я.

Тбилисерча университете хIана ешаш курсаш я баскай меттахи историехи лаьца. Массехк Iилман болх кепатеха арабаьккхаб республике: М. Шабагуш «Басконе истори», «Баскаш: легендаши факташи», Шота Дзидзигуре «Гуржийи баскаши», «Баскаши цар мотти», кхыдараш.

ГуржегIарча Iилмай Академе меттеи литературан отделене вIашагIъеллай баскски мотти литературеи хар ловш барий общество. Общества председатела академика Шота Дзидзигуре дувц, укх гаргарча ханарча планашта юкъе — Бильбаорча акалемецара контакташ вIаштIехьъяхар, баскалогехи кавказоведенехи дола литература дIа-юха кхахьийтар, баскски литература произведенеш гуржий меттала яхар.

Отар ЛОРДКИПАНИДЗЕ.
(АПН).

Спорт

ВОЛЕЙБОЛ

Газето хоам баь ма-хиллара, дIахо додащ да цхьоалагIча лиге СССР хьалхле яккхара кхоалагIча туре ловзилга. Тбилисе грозненски «Автомобилисто» чакхдаьккхар ши ловзар. Шоззе а ийшар. Хьалхарча денна счет 0 : 3 яр, шоллагIча денна — 2 : 3.

АргIанара ловзараш (шиъ) Ташкенте хургда.

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Тбилисе чакхъяьннай ший лоIамерча кIалтохаргах латара дунен халкъашта юкъера турнир.

1975 шера цу турнира чемпиона цIи йолаш хинна Хасимиков Салман юха а хьалхара моттиг а яьккха чемпион хилар, Орцуев Хьасанеи (74 кг) Бадалов Русланеи (90 килограмм) шоллагIа моттигаш яьхар, А. Бисултанов ялхлагIа хилар.

***

Хабаровске чакхъяьннача Къилбаседа-Кавказски Шеча Байракха тIема округе хьалхле яккхара яхьашка чIоагIа дика аьттув баьлар спорта мастералла кандидата, Советски Эскара старшина волча Дудургов Ювсапа.

Шо чакхдаьккхача бархI вIашагIкхетаре, дерригаиешка цIена котало а яьккха хьалхара моттиг яьккхар. Цун тренер ва СССР спорта мастер З. П. Оздоев.

В. ГРИШИН,
СССР спорта мастер.

СПОРТА ГIО ДУ

Сунженски районе бахача наха юкъе шерра даьржад «Спортлото» лотерея. Цун девиз я «Хьо котвоал — котйоал спорт».

«Спортлотох» ловзаш, ба къаьстта а, бIарчча командашца. дезалашца Иштта, масала Карабулакски УБР «Спортлото» команда вIашагIъелла ши шу совгIа ха я. Укх деношка шоаттден тиражах командо 191 сом даьккхар.

Къаьсттача зачете кхычарел аьттув болашагIа яр технически информаце инженер Чаречанская Таисия. Цкъа 240 сом даьккхад цо, 191 сом — рационализацеи изобретательстваи инженера Иваи Ивановича Фурсова, 60 сом кадрай отдела начальника У. М. Басиева, иштта кхычар.

А. БАКАЛЮК.

Юртара библиотекараш

Къахьегама ди чакхдаьлча Курчалоевски зональни библиотеке ваха безам хул. Укхаза массе хана цIена, сапаргIата я, укхаза нахага хьежаш ба. Библиотеке баьхкарий доалахьа да 14 эзар книжка, тайп-тайпара газеташи журналаши, книжкай выставкаш, справочникаш, дешара пособеш.

Безаме тIаэп библиотеке баьхкараш заведующе Мидаева Аминатеи библиотекара Ахмадова Лялинси. Цар хIаранена ханага а безамга а хьежжа дезаш дола книжка хьахаржа новкъостал ду. ХIаьта дешараш 1400 гаргга саг ва. Наьха хьашташ кхочашдеш вола саг ше а хила веза сабардолаш, ший болх безаш а бовзаш а. Цу тайппара нах ба Курчалоевски библиотеке вIашагIкхийттараш.

Кхыча тайпара из хила йиш а яц. Грозненски культурно-просветительни училище чакхъяьккхачул тIехьагIа ера укхаза Мидаева. Библиотеке цо болх бу ялх шу да, Ахмадова Лилия училище заочно 3-ча курсе дешаш я, цо болх бу кхо шу ха я. ДIауйлайича из дукха ха а яц, бакъда саго шийна карагIдаргдар хьахьоккхал я.

Шаккхе библиотекарь езаеннай курчалоевцашта. Книжкашта дика пропаганда ярах а наха юкъе шерра болх барах а районии культура отдело, культура министерствас дуккхаза а грамоташи совгIаташи тийнад библиотекарашта.

Ца бовзачоа библиотекара болх чIоагIа атта хет. Iохайна а вагIаш книжкаш дIателарал совгIа кхы фуд цига аьнна хеталу царна. ХIаьта болх кIезига бовзачо ала йиш йолаш хIама дац из. Библиотекарь цхьан ханна агитатор а пропагандист а ва.

— Дикача книжкашца наха тоам барал дикагIа хIама хетац сона сай балха тIа, — дувц Мидаева Аминас. — Тха библиотека бархI филиал я. — «Сельхозтехника» Шалински МРО, шурий-товарни ферме, тракторни бригаде, ПМК...

— Кхашка болх «кхехкача хана наьха библиотеке аха йиш йоацилга хов тхона. Цигга дика накъайоал тха книжкай передвижкаш — филиалаш. Шоаш болх беча метте эпаш дола юртбоахама справочнии техническии литература, художественни книжкаш, журналаши газеташи деша йиш хул цао.

Библиотекарий дикагIбола дешараши книжкаш доаржадара гIончаши ба Ленина цIерагIча колхоза шурий-товарни ферма болхлой Джабраилов Iаьла, Айдамирова Хавра, Хасиев Хайдар, Курчалоевски участкови больница болхлой Иблиева Роза, Мидаева Зарган, кхаш леладерий бригада бригадир Дашаев Саламу, колхоза шофер Болтукаев Саламу, иштта дуккха кхыбараш.

ХIара дийнахьа механизатораши кхаш леладераши болча чакхйоах библиотекарий новкъоцашца «Молчиткаш еш, пенгазеташ, «Молнеш», къахьегама листокаш арахецаш, «Малав тахан хьалха» яха диаграммаш еш го йиш хул курчалоевски библиотекараш.

Каст-каста хьовшалгIа ух библиотекараш юртбоахама болхлой болча. Царна политинформацеш еш, колхозе, районе, республике яьржача социалистически яхьах дувц.

Бакъда, библиотекарий шоаш массанахьа кхоабергбацар е дерригa дулург а дацар. Уж а гIертац дерригa шоаш кхоачашде. ВIашагIъелла йоккха культура совет — книжкаш дезарий отряд я цар. Царех цхьабарий цIераш яха лов — «Сельхозтехника» Шалински МРО болхло Чимаева Зовра, Ленина цIерагIча колхоза керттера агроном Умханов Джаврс, кхыбараш.

Цар новкъосталла чакхйоах библиотеке курчалоевцашта дукхаезаенна сакъердаме мероприятеш. Масала, «Кхалнаьха бакъо бахьан», «Хьа комсомольски билет», «ДIаяхача замах юхедисарашца — къовсам» яха дагахьара журналаш, «Саги закони», «Дын хIанзара хан» яха беседаш, «Нохч-ГIалгIайчен йоазонхойи поэташи» яха книжкай обзораш, дешарий конференцеш.

Курчалоевски зональни библиотеке беча балха керттердар — КПСС XXV-ча съезда решенешта пропаганда я. Цу гIулакха вIашагIъелла я «Съезда идееш — халкъа планаши гIулакхаши» яха книжкай выставка, политкружокаштеи цIагIарча лектореитеи семинарски занятеш чакхъяхара лаьрхIа политически литература гулдаь лектора уголок.

Бахача наха атеистически, правови, тIема-патриотически, интернациональни кхетам балара дукха болх бу Курчалоевски библиотека болхлоша А. Мидаевас Л. Ахмадовас.

Из цар вIаштIехь я доал, шоаш кораийна гIулакх уж дезаденна болалдаь.

А. МАЛАКОВ,
Курчалоевски № 1 йолча юкъерча школа хьехархо.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

ХЬЕЖАЧА НАХА ХАРЦ ДАРБАШ ДУ

Вай замалахь шерра яьржа дарбаш ду учрежденеш, цар чу болх беш бокъонца бола лораш ба, хIаьта вай мехка дарбаш мах боацаш а ду. Паччахьа хана лораш ца тоъаш, больницеш кIезига йолаш хиннача хана дукха хиннаб харц дарбаш ду нах — хьежа нах.

Советий Iаьдал отталехьа ерригaча Нохч-ГIалгIайчене ткъаьннега кхаччал лор хиннавац, бакъда хIара юрта ткъаьннел совгIа а хиннав хьежа саг. Цар деш хиннача харц дарбаех наха зенаш дийннад. ХIанз хIара городе хинна ца Iеш хIара юрта больница, поликлиника, е медпункт я. Цига моллагIча а лазара дарба ду. ХIаьта а вай хана нийслу цхьабола тIехьайиса уйлаш йола унахой больнице, е поликлинике ца а болхаш наг-нагахьа нийслуча харц дарбаш деча наха тIаухаш.

Советски медицински Iилмо харцдац бокъонца дола «халкъа лорал». Хьежача наха кеп увттаеш деча дарбанеи «халкъа лоралаи» юкъе йоккха башхало я.

Масала, «халкъа лоралах» хьадоагIаш да цамогаш хиннача сага банкаш йогIар, нохкармозашка юв тохийтар, нокхарий моз дарбана леладар, цхьайолча дарбан баьцех пайда эцар. Бакъда вай замалахь, Iилман медицина дегIаенача хана лорашка гIолла а доацаш царех пайда эца гIертар нийса дац.

Хьежача наха леладер зуламе гIулакх да. Хьожаргда вай малагIча тайпара дарбаш ду цар шоаех тешача наха. Ший ялх шу даьннача кIаьнка дегIа тIа кхартингаш яьлча кхера а енна нана Салмату наха «хIама ховш я» оалаш йола Падам йолча яхай. Шийга дувцачунга ла а дийгIа кIаьнк бIарга вайна воацашe а Падама «дарба» хьийхад: «Iаьржа котам кхийхка чорпа дийнахьа цхьацца пела моладеш кхаь дийнахьа мелайича лазар дIададаргда», аьнна.

Салмату кIаьнка хинна лазар — кхартингаш корь яха лазар хиннад. Из лазар ца хулаш бер дисац. ДукхагIа йолча хана зулам ца деш ше дIадоалаш лазар а да из, нагахьа санна бера лерттIа гIулакх дой. Бакъда, масса хана хилац иштта.

Кхыча районерча ворхI шу даьннача къамаргаш лозаьннача Хьамзата а цу тайпара «дарба» хьийха хиннад харц лоро, кIаьнк бIарга а вовле. Цхьа атта лазар хиннадаларе Хьамзат а ше-шегIа тоавала тарлора, бакъда хьежача сесаго шийна цаховр леладар бахьан долаш лазар кIоарг а депна лорага воалаве вийзав из. КIаьнка хиннар е кхартингаш а йоацаш, е ангина а доацаш, дифтерия яха кхераме лазар хиннад.

Иштта хьежача кхалсага «хьехамах» лазар гаьн а даьнна, лакаш вIашка а этта са ца доахалуш виса хиннав Хьамзат. Цигга сиха оарцагIваьннача хирурго операци а яь лечара ваьккхав кIаьнк.

Цу тайпарча харц лоралах да цхьаболча наха «кIур тохаш» дайта «дарбаш» а. ЦIерала пахашкаш а тайсе хIама тIа а кхелла цIера юхxе Iохоавy цамогаш вар. ТIаккха бIаргаш цIий а дале, кхайка а веш хала кIалхара воал из цу балех. Цунах гIойле хулаш саг цхьаккха нийслац, хIаьта а цу тайпара «дарбаш» дайта нах хIанз а нийслуш ба.

Масала, цкъа ангина яха лазар хиннача Нациров Эйнуллахьа хьежача саго хьийхад цхьил лака тIа а йилла из молла яллалца тIауллае аьнна. Хирургия дегIаенача вай замалахь из тайпа хIама вIалла тарлуш дац. Цу лазараштa дарбаш де кхоачам боллаш молхаш я хIанз, моллагIча а поликлиникe хьаязъяйта йиш а йолаш.

МоллагIча а къамашта юкъе тIехьабиса нах Iехабе моттиг корайоагIа харц дарбаш деча наха. Масала, цхьан юрта вахаш хиннав цу тайпара цхьа харц лор. Геттара дукха тайптайпара лазараш дола нах ухаш хиннаб из волча. Цо массанена телаш хиннар царна а гуш бешка чура хьа а ийдеш цхьа баьцаш кхехкаяь хий хиннад. Из меинараша — шийнекшийнеи гIойле яьннай оалаш хиннад. ДIатехкача гучадаьнад цо телаш хинна хий опий а теха кийчдаь хиннилга. ХIаьта цо бокъонца корта бохош долча маларо санна вохаваьча сага цкъарчоа лазар дIададьлча санна хетадалийтад, бакъда, лазар дIадоаккхаш-м хиннадац. ТIехьагIа наха шоашта хайнад, царца дарба хиннад шоашта яьхараш а болаш, цу лазарах нах кIалбисалга. Цхьаккха унахо цун «дарбах» тоавеннавац, Юххера а бахача наха шоаш гучаваьккхача веддав из цигара.

Цхьаболча харц лораша цхьацца долча лазараштa къаракъ дарбана да оал. Из «хьехар» юкъе даьккхар малара тIаккхуваш бола нах ба. Нийса дац е спирт а е къаракъ а дарбана да яхилга.

Цхьабакъда корта бохо малар мелча, лакхехьа вай йийцача опий санна, дегI тхьовсаду, тIаккха унахочоа хеталу лазар дайделча санна. Бакъда дегIа тхьовсар дIададьлча лазар хьалхарчул а чIоагIагIа айлу. Кхы дуккха а да хьежача наха, харц лораша деча дарбай тайпаш. Масала «бIарг хилча» гIаьхьа хинна бер воча доал, тIаккха из хьийстача гонахьарча наьха барзкъах даьха эигаш тух тIа а тессаш доагa а деш царех хьаухача кIурала кхостабу бера корта цхьабараша. Цу тайпара да «дол диллар» санна дола Iовдала гIулакх а.

Хьежача наха ду «дарба» санна да лорага ца а хоатташ ше-шийна хеттача тайпара унахочоа молхаш телар а. Вайнаха юкъе шерра яьржа я «кIай молхаш» оалаш йола йодистый калий. Из молха лора хьехамца мелар пайдане да. Бакъда, цхьаболча наха хьежача наьха хьехарах боарам а боацаш йоагIачоа а ца йоагIачоа а из меларах зулам доал. ХIаьта боарамал совгIа из менна саг вала а тарлу.

Цхьабола нах ба лора хьехамагIа доацаш шо-шоашта дарба де «мелча хи тIа» ухаш. Из а нийса дац. Дукха да цу «мелча хих» зулам дала тарлуш дола лазараш. Ца боагIача боарамах «мелча хи чу» лувчар бахьан долаш саг вала а тарлу. Цхьабола нах ба лорага я ца хоатташ доккхоргаш доккхош, е цIий даккхийта пха тохийташ. ДукхагIча даькъе из а зуламе хIама да.

Юрташка наха теркалдеш да хьежа нах шоаш цамогаш хилча хьийде лорашка болхаш хилар. цIаккха а болхац уж шоашта дарба дайта кхыча хьежача наха тIа. Дика хов царна шоаш леладер санна цар леладер а дош доацаш гIулакх долга. Шена къахьега ловш боацача тунеядций цхьа тайпа да из, хIаьта царна духьала къовсам лоаттабе декхарийла ва хIара саг, ерригa общественность.

М. СУЛАЕВ,
лор.

Ялат—дерригне корта

ХIара къамо массаза а чIоагIа лоархIаш хиннаб хьаьнала къахьега нах. Вайна генахьа кIезига бац цу тайпара нах.

Кагийчарна царех лаьца махулла дукхагIа дувцар, царца вIашагIбеттабалар чIоагIа эшаш а пайдане а гIулакх да.

Цу темах лаьца Карабулакски № 1 йолча школе беседаш, лекцеш, къахьегача нахаца вIашагIкхетараш хул. Иштта дукха ха йоацаш цига хилар «Ялат — дерригне корта» яха Iуйре. Хоза кийчъяь яр актови зал, доккхача алапашца фотоплакаташ тIа даь йоазош: «Сийле хийла ялат кхедерашта», «Ялат — дерригне корта», иштта кхыдараш.

Iуйре хьеллаш массанега хьалгIовттар дех сайре дIахьочо А. Я. Фроловас. Берригаш хьалгIовт. Зале тух-сискал лахьаш хьачубоагIа 3-ча класса дешархой Наткачева Наташа, Петрякова Ира, Серобабина Таня. Массане тIоараш тох. Ялата сий а дий берригаш Iоховш.

Сцена тIа я йоккхагIйола вожати Богатырева Люба. Цо дийшар «Ржаной е Iаьржа» яха О. Берггольца яздаь дувцар.

Цул тIехьагIа 3-ча класса дешархоша тематически концерт делар. ХIанз 4—7-ча классай дешархоштa ялатах лаьца Iуйре кийчъеш ба школа биологаш.

В. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корреспондент.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 февраль
I ПРОГРАММА

9.00. — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайбазийта». 10.15 — Бт. Автор Халфина. «Ульяна Михайловна» яха телевизионни спектакль. 11.00— Бт. «Вай биографи. 1936-гIа шу». 14.30 — Бт. «Аэрофлота балха сигале». Кинопрограмма. 15.15 — «Ленинградера Пушкина музей-квартира». 16.00 — Бт. Шахматни школа. Разрядникий класс. 16.30— Бт. «Эрсий мотт». 17.15 — Бт. «Самукъане стартащ». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — Бт. «Алания». Къилбаседа - ХIирий АССР халкъа Паччахьалкхен ансамбла концерт. 19.00 — Миллионни ленинский университет. «Къахьегама онсарле лакхъяра лаад а технически прогресс». 19.30 — Бт. «Норма» яха Беллини опера. Ла Скала яхача Милански театра спектакль. Италера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. «Норма» яха Беллини опера дIахо яьхар. Инстеньлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.30—«Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — «Стихай дукха деза мугIараш». 19.30 — «ЗIамига бераш, шоаша». 19.30 — Парте аграрни политика дIахьош КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектора Берсанукаева беседа (нохчий меттала). 19.45 — Документальни фильм. 19.55 — Поэта Сулаева дешеш дола илли (нохчий меттала). 20.30 — Документальни фильм. 20.40 — ХIара балха денна — дикала Знак. Нохч-ГIалгIай химически завода къахьегамхоех йола передача (гIалгIай меттала).

11 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. Мультфильмай программа. 10.00 — Бт. «Сезон дIакъовлар» яха художественни фильм. 11.30 — Миллионни ленински университет. 14.30 — «Ялат вай бернат да» яха телевизионни документальни фильм. 14.45 — Бт. Брехта творчество. 15.45 — Бт. «Iилманхочох дош да». Передачица юкъе лакъа лоацаш из академик Ленински совгIата лауреат, Социалистически Къахьегама Турпал Ремеслов. 16.00 — «Признание» яха бераша дола художественни фильм. 17.30 — Бт. «Москва а москвичаш а». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. «Деррига хьо лоа со» яха киножурнал. 18.25 — «Зайна Хабибуллина ашараш» яха фильм-концерт. 18.45 — Бт. «КъайлагIара треугольникаш». «Бизнеса дунен тIа» яхача циклацара передача. ДIахь политически обозревателя Дунаева. 19.15 — Бт. Иллеш воах СССР халкъа артиста, СССР Паччахьалкхен Академически Доккхача театра солиста Огниевица. 20.00 — Бт. «Вай биографи. 1931-гIа шу». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера передача. 22.40 — Бт. Оперетта артистий концерт. Инстеньлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30—Хьамсарча города сурт (нохчий меттала). 19.00— Документальни фильм. 19.10—Сийлахь-йоккхача Октябра 60 шу дизара толамашца накъагIоргда. Социалистически яхь дIайолаярий гIулакхаш а йоакхонаш а. 19.50 — Литературин вIашагIкхетар (нохчий меттала). 20.20 — «Сатассале хьалха». Телевидене Грозненски студе спектакль. (Телехьажархой заявках юха дIахьокх).

РАДИО

10 февраль

6.30 — Юкъарча хьайбаша Iа доакхнилга дIа мишта дола? Надтеречни районера передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Моттигерча композиторий иллеш (гIалгIай меттала). 8.45 — «Цхьан дезала юкъе» яха радиовыпуск (нохчий меттала). 9.15 — ХIанзарча хана дикца доаттабу идеологически къовсам. Исторически Iилмай кандидата Исаева беседа (нохчий меттала). 9.30 — Эшпай. Венгерски илли (эрсий меттала). 9.45 — Пятилетка минуташ хьо а ен дикал йолаш болх бу вай. ШоллагIа йолча Гипшлоьвечу монтажни управленера передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Россех дола иллеш (эрсий меттала). 16.15 — Укхаза механизатораш кийчбу. 14-гIа йолча Назрановски городской профтехучилищера передача (гIалгIай меттала). 16.30 — «Бертий бийсаш» яхача Чахкиев Саида романа тIара оагIонаш (гIалгIай меттала). 16.50 — АргIанарча политдента. Беседа (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

11 февраль

6.30 — Шалински совхозера передача (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Советашн вахарн» яха радиожурнал (эрсий меттала). 8.45 — Кавказа халкъий ашараш (нохчий меттала). 9.15 — Электромеханически завода кагирхой IомабеIтарах дола радиодуцар (нохчий меттала). 9.30 — Сийлахь-йоккхачу Октябрь 60 шу дизарга. Урус-Мартановски районера корреспонденци. 9.45 — ДоттагIий оазаш (эрсий меттала). 16.00 — КПСС XXV-чу съезда соцiалш кхоачашде. Ачхой-Мартановски района «Новосельский» колхозера передача. 16.15 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала). 16.40 — Халкъа ашараш (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш. лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 1—6, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, дохк а доллаш, ша билла а йолаш хилеи тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш, фегара температура бийсана 7—12 градус шелал, дийнахьа —4+1 градус йолаш хилеи тарлу. МЕТЕОСТАНЦИ.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культура отделий—3-61-46; промышленноста отдела—3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05035. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1156.